

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนตากพิทยาคม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. การบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียนตากพิทยาคม
 - 1.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนตากพิทยาคม
 - 1.2 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนตากพิทยาคม
 - 1.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนตากพิทยาคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551
2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.1 ความเป็นมาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.2 แนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.3 ความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.4 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
 - 2.5 การวิเคราะห์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารสถานศึกษา
3. การบริหารการศึกษา
 - 3.1 ความหมายของการบริหาร
 - 3.2 การบริหารสถานศึกษา
 - 3.3 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา
4. การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา
 - 4.1 การบริหารวิชาการ
 - 4.2 การบริหารงานงบประมาณ
 - 4.3 การบริหารงานบุคคล
 - 4.4 การบริหารงานบริหารทั่วไป
5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 5.1 ความเป็นมาของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 5.2 ความหมายและหลักการของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
6. แนวคิดการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล
 - 6.1 ความเป็นมาของโรงเรียนมาตรฐานสากล
 - 6.2 จุดมุ่งหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากล

- 6.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จโรงเรียนมาตรฐานสากล
- 7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA)
 - 7.1 ความหมายของวงจรคุณภาพเดมมิ่ง
 - 7.2 ขั้นตอนการบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง
 - 7.3 การนำวงจรคุณภาพเดมมิ่งมาใช้ในการบริหารการศึกษา
 - 7.4 ประโยชน์ของวงจรคุณภาพเดมมิ่งกับการบริหารการศึกษา
- 8. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ
 - 8.1 ความหมายของรูปแบบ
 - 8.2 องค์ประกอบของรูปแบบ
 - 8.3 การพัฒนารูปแบบ
 - 8.4 การตรวจสอบรูปแบบ
- 9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารและการจัดการของโรงเรียนตากพิทยาคม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนตากพิทยาคม

โรงเรียนตากพิทยาคม ตั้งอยู่เลขที่ 12 ถนนพหลโยธิน ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก รหัสไปรษณีย์ 63000 โทรศัพท์ 055-511134 โทรสาร 055-540248 Website : www.tps.ac.th
E-mail : mytakpit@hotmail.com สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38

โรงเรียนตากพิทยาคมเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2443 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ บริเวณที่ตั้งเป็นชุมชนเมือง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจ ค้าขาย ข้าราชการ จำนวนประชากร อำเภอเมืองตาก ทั้งหมด 98,049 คน รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 70,505 บาท ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ คือ ประเพณีลอยกระทงสายไหลประทีปพันดวง

โรงเรียนตากพิทยาคมเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นโรงเรียนที่มีอัตราการแข่งขันสูงของ สพฐ. ซึ่งมีเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนในอำเภอเมือง จำนวน 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลระแหง ตำบล น้ำริน ตำบลแม่ท้อ ตำบลไม้งาม ตำบลหนองหลวง และตำบลหนองบัวใต้ นอกจากนี้ยังมีนักเรียนนอกเขตพื้นที่บริการในจังหวัดตาก คือ ตำบลพระวอ อำเภอแม่สอด อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา อำเภอวังเจ้า และจังหวัดใกล้เคียง ประกอบด้วย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร อำเภอ บ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย โรงเรียนผ่านการประเมินของ สมศ. ในระดับดีมาก เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการสู่ระบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านบุคลากรของสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป

วิสัยทัศน์ (Vision) ตากพิทยาคมเป็นโรงเรียนคุณภาพชั้นนำเทียบเคียงมาตรฐานสากล บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
2. พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นครูมืออาชีพ
3. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นเลิศทางวิชาการ ควบคู่คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาสถานศึกษาร่วมกับชุมชนในการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ
5. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายใน สื่อเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้โดยร่วมกับชุมชนในการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ
6. สร้างภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เป้าประสงค์ (District Goals)

1. มีหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากลด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
2. ครูเป็นครูมืออาชีพ
3. นักเรียนเป็นเลิศทางวิชาการและเป็นพลโลกที่ดีดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ
5. มีแหล่งเรียนรู้ภายใน สื่อเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
6. มีภาคีเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

ค่านิยม (Core values)

มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ คุณธรรม เป็นผู้นำด้านวิชาการ นำสู่มาตรฐานสากล

วัฒนธรรมองค์กร

รวมพลังสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ มุ่งสู่ความเป็นเลิศ เชิดชูสถาบัน

อัตลักษณ์

ใฝ่เรียนใฝ่รู้ เชิดชูสถาบัน

เอกลักษณ์

โรงเรียนตากพิทยาคม เป็นผู้นำทางวิชาการ

สมรรถนะหลักของโรงเรียน

โรงเรียนตากพิทยาคม มีเป้าหมายในการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้านการเรียนการสอน โดยมีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อสร้างนักเรียนไปสู่เป้าหมายตามความต้องการของชุมชนและสังคม มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่มีความเป็นสากล มีการสร้างเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ ครูและบุคลากรเป็นครูมืออาชีพ สร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ที่มีความสามารถในระดับต่างๆ โดยพัฒนาด้านวิชาการและสังคมตามศักยภาพของนักเรียนเพื่อมุ่งสู่ประชาชนอาเซียน และสร้างจิตสำนึกให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดแนวปฏิบัติ ดังนี้

- การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ
- พัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นครูมืออาชีพ
- ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเข้าร่วมประกวดและแข่งขันทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับประเทศ
- จัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม และสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้สะดวกต่อการใช้งาน และเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียนและครูผู้สอน

1.2 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนตากพิทยาคม

1.2.1 โครงสร้างขององค์กร

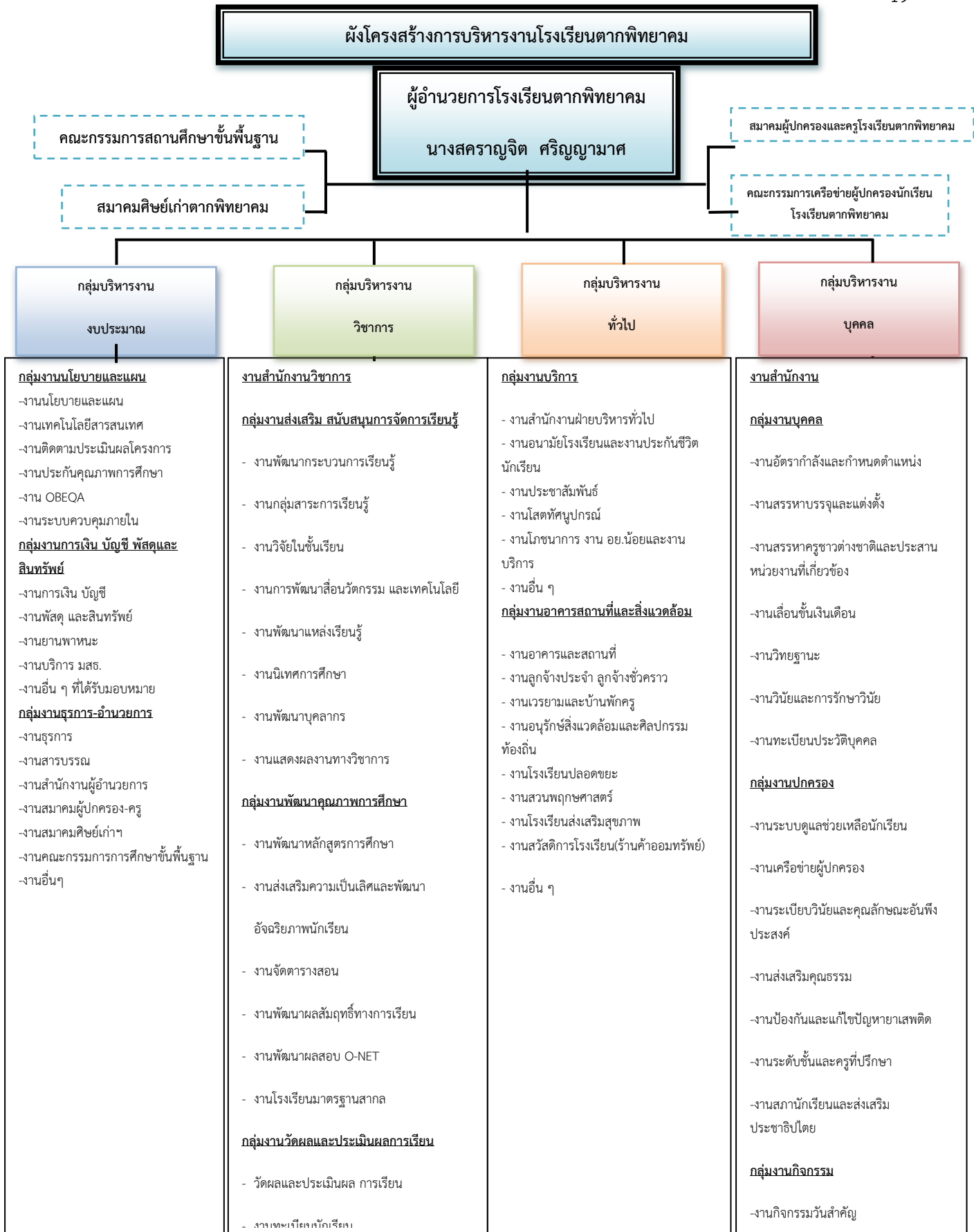
โรงเรียนตากพิทยาคมแบ่งโครงสร้าง ออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานทั่วไป โดยมีกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครอง – ครู และในแต่ละฝ่ายจะมีรองผู้อำนวยการรับผิดชอบ หัวหน้ากลุ่มงาน และหัวหน้างาน ตามลำดับ มีการจัดระบบการบริหารจัดการการศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาล แผนภูมิโครงสร้างองค์กรแสดงดังภาพที่

1.2.2 ลักษณะโดยรวมของบุคลากรและนักเรียนโรงเรียนตากพิทยาคม

ปัจจุบันโรงเรียนตากพิทยาคม มีผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 132 คน จำแนกตามลักษณะหน้าที่งานได้ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนตากพิทยาคม ปีการศึกษา 2559

ประเภทของ บุคลากร	จำแนกตามระดับการศึกษา (คน)				รวม (คน)	จำแนกตามวิทยฐานะ (คน)				
	ปริญญา เอก	ปริญญา โท	ปริญญา ตรี	ต่ำกว่า ปริญญา ตรี		วิทยฐานะ			ไม่มีวิทย ฐานะ	
						เชี่ยวชาญ	ชำนาญ การ พิเศษ	ชำนาญ การ	ครู	ครู ผู้ช่วย
ผู้บริหาร	-	5	-	-	5	-	4	1	-	-
ครู	2	60	63		125	1	28	58	18	20
ครูอัตราจ้าง	-	-	3	-	3					
พนักงาน ราชการ	-	-	4	-	4					
บุคลากรฝ่าย สนับสนุน	-	-	17	-	17					
รวม	2	65	87	-	154	1	32	59	18	20

ภาพที่ 2 โครงสร้างองค์กรโรงเรียนตากพิทยาคม

โรงเรียนตากพิทยาคมมีการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) โดยในปีการศึกษา 2559 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 2,605 คน สามารถจำแนกตามระดับชั้นเรียนของนักเรียนได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนโรงเรียนตากพิทยาคม ปีการศึกษา 2559 จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
ม.1	10	239	223	462	46.20
ม.2	11	203	268	471	42.82
ม.3	10	208	253	461	46.10
ม.4	11	176	275	451	41.00
ม.5	11	154	233	387	35.18
ม.6	11	159	214	373	33.91
รวมทั้งหมด	64	1139	1466	2,605	

โรงเรียนตากพิทยาคม มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้อิงหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากลตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ต่อยอดหลักสูตรโดยใช้นวัตกรรมโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนสู่ประชาคมอาเซียนและมาตรฐานสากล 6 นวัตกรรมโครงการตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และนโยบายจากรัฐ ได้แก่ หลักสูตรโครงการเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (พสวท.) (Enrichment program of Science Mathematics Technology and Environment : ESMTE) หลักสูตรโครงการพัฒนานักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ (S:Science, M:Math, E:English : SME) หลักสูตรโครงการเตรียมวิศวกรรมศาสตร์ (Pre -Engineering) หลักสูตรโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (Mini English Program : MEP) หลักสูตรโครงการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ โดยใช้ภาษาอังกฤษ เป็นสื่อ (English for Integrated Studies : EIS) หลักสูตรโครงการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนสู่ประชาคมอาเซียน อาเซียนศึกษา (ASEAN Study) การจัดการเรียนการสอน มุ่งส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนทุกกลุ่มตามความแตกต่างของบุคคลอย่างเท่ากันเทียมกัน เพื่อให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดสู่มาตรฐานสากลและประชาคมอาเซียน สามารถสร้างเสริมนักเรียนสู่การเป็นประชากรโลกที่มีคุณภาพ และอยู่บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้เพิ่มรายวิชาเพิ่มเติม ตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นวิชาการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ (IS1) วิชาการสื่อสารและการนำเสนอ (IS2)

วิชาการนำองค์ความรู้ไปใช้บริการสังคม (IS3) มีการจัดสาระเพิ่มเติมอาเซียนศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีสื่อการเรียนรู้ครบถ้วนทั้งด้าน ICT ด้านวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงมีการกำหนดระเบียบ การวัดและประเมินผลไว้อย่างชัดเจน โดยแต่ละนวัตกรรมมีจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน แสดง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 นวัตกรรมการพัฒนาคุณภาพนักเรียนโรงเรียนตากพิทยาคม

1.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนตากพิทยาคม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนตากพิทยาคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มี 8 ประการ ได้แก่ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

- 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์ สุจริต
- 3) มีวินัย
- 4) ใฝ่เรียนรู้
- 5) อยู่อย่างพอเพียง
- 6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7) รักความเป็นไทย
- 8) มีจิตสาธารณะ

การนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการดังกล่าวไปพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพนั้น สถานศึกษาต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจาก นิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.3.1 นิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้

ข้อ 1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

นิยาม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ อารงไว้ ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธายึดมั่นในศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคี ประองตอง ภูมิใจเชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัด

- 1) เป็นพลเมืองดีของชาติ
- 2) อารงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย
- 3) ศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา
- 4) เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) เป็นพลเมืองดีของชาติ	1.1) ยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ และอธิบายความหมายของเพลงชาติได้ถูกต้อง 1.2) ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่พลเมืองดีของชาติ 1.3) มีความสามัคคีปรองดอง
2) ชำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย	2.1) เข้าร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดองที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม 2.2) ห่วงแหนปกป้องยกย่องความเป็นชาติไทย
3) ศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา	3.1) เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ 3.2) ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือ 3.3) เป็นแบบอย่างที่ดีของศาสนิกชน
4) เคารพเทิดทูน สถาบันพระมหากษัตริย์	4.1) เข้าร่วมและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ 4.2) แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ 4.3) แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ข้อ 2 ซื่อสัตย์ สุจริต

นิยาม ซื่อสัตย์ สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริง ทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

ตัวชี้วัด

- 1) ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ
- 2) ประพฤติตนตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ	1.1) ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ 1.2) ปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้อง ละอาย และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด 1.3) ปฏิบัติตนตามคำมั่นสัญญา
2) ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ	2.1) ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเองต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ 2.2) ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง 2.3) ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง

ข้อ 3 มีวินัย

นิยาม มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ผู้ที่มีความมีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ตัวชี้วัด

- 1) ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม	1.1) ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น 1.2) ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และรับผิดชอบในการทำงาน

ข้อ 4 ใฝ่เรียนรู้

นิยาม ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตัวชี้วัด

- 1) ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
- 2) แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปลงเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) ตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	1.1) ตั้งใจเรียน 1.2) เอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ 1.3) สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ
2) แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปลงเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	2.1) ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม 2.2) บันทึกความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลจากสิ่งที่เรียนรู้ สรุปลงเป็นองค์ความรู้ 2.3) แลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อ 5 อยู่อย่างพอเพียง

นิยาม อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง

ตัวชี้วัด

- 1) ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม
- 2) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม	1.1) ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น เงิน สิ่งของ เครื่องใช้ ฯลฯ อย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี รวมทั้งการใช้เวลาอย่างเหมาะสม 1.2) ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่า และเก็บรักษาดูแลอย่างดี 1.3) ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ มีเหตุผล 1.4) ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด
2) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	2.1) วางแผนการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร 2.2) รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ข้อ 6 มุ่งมั่นในการทำงาน

นิยาม มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่กรงานด้วยความเพียรพยายาม อุตุน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ผู้ที่มีมุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม พุ่เมเทก้าลึงกาย ก้าลึงใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

ตัวชี้วัด

- 1) ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่กรงาน
- 2) ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอุตุนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) ตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การงาน	1.1) เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 1.2) ตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ 1.3) ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง
2) ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย	2.1) ทุ่มเทาทำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน 2.2) พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย 2.3) ซินชมผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

ข้อ 7 รักความเป็นไทย

นิยาม รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม

ผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ซินชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ตัวชี้วัด

- 1) ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูกตเวที
- 2) เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- 3) อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) ภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย และมีความกตัญญูกตเวที	1.1) แต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญู กตเวทีต่อผู้มีพระคุณ 1.2) ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย 1.3) ชักชวน แนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
2) เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	2.1) ใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 2.2) ชักชวน แนะนำผู้อื่นให้เห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง
3) อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทย	3.1) นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต 3.2) ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย 3.3) แนะนำ มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ข้อ 8 มีจิตสาธารณะ

นิยาม มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

ผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยแรงกายสติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ตัวชี้วัด

- 1) ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน
- 2) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม

ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1) ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน	1.1) ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงานด้วยความเต็มใจ 1.2) อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาด้วยความสมัครใจ 1.3) แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และอื่น ๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น
2) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม	2.1) ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ 2.2) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม 2.3) เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ความเป็นมาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550: 3)

การพัฒนาในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเน้นพื้นฐานการพึ่งตัวเองเป็นสำคัญ โดยพยายามนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกันก็ต้องไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม และถ้าหากเป็นไปได้ต้องฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วยหรือเป็นการพัฒนาที่เพิ่มพูนในทุกประเภทไม่ว่าทุนมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย ความเพียร ความสามารถ สติปัญญา และการพัฒนาจิต ทุนสังคม คือ การช่วยเหลือ เผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริต ที่ก่อให้เกิดการร่วมมือกัน ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และส่วนรวม ทุนทางด้านกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นเงินทุน เครื่องมือ เครื่องจักร และเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งเกิดสถานการณ์ดังกล่าวได้จะต้องปราศจากซึ่งความโลภหรือความเห็นแก่ตัวมากเกินไป ซึ่งจะทำให้เราสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยรู้จักพอ คือ พอมีพอกิน หรือพอมีพอใช้ และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ซึ่งก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี สำหรับการพัฒนาประเทศโดยรวมจะต้องมีการพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนโดยใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมแก่แต่ละขั้นตอนของการพัฒนา (อภิชัย พันธเสน. 2550: 1-9)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) นำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางโดยมุ่งพัฒนาสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุติธรรม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (ธีรพงษ์ มหาวิโร, 2550: 42) ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการลดความเสี่ยงอย่างเหมาะสมเพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555: คำนำ)

2.2 แนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ปรียานุช พิบูลสารวุธ.2550: 10) เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

ตลอดเวลา และเป็นมุมมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการ รอดพ้นจากภัย และ วิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อ การเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

หลักแนวคิดของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการดังนี้ (ณัฏฐพงษ์ ทองภักดี. 2550: ข)

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมี เหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้านความ รอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังใน ขั้นปฏิบัติ
2. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตความอดทน และความเพียรการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภและไม่ตระหนี่

จากหลักคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นคือ การพัฒนาซึ่ง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ที่คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันใน ตัวที่ดี โดยอาศัยความรู้และคุณธรรมในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนของบุคคลในทุกระดับชั้น

2.3 ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549: 15) ได้สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

1. แนวคิดหลัก เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์
2. เป้าหมาย มุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ กว้างขวาง ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

3. หลักการ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดี ในตัว พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

4. เงื่อนไขพื้นฐาน (ความรู้คู่คุณธรรม)

4.1 จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน

4.2 การเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบรู้

เกษม วัฒนชัย (2550: 18) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะการสร้างความเข้มแข็งเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 146-147) ได้ให้คำจำกัดความ เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิคณะหนึ่งที่ติดตามพระราชดำรัสและพระราชกระแสอย่างใกล้ชิดและนำมาเรียบเรียงก่อนนำขึ้นกราบบังคมทูลเกล้าฯ ขอลถวายพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำออกเผยแพร่มีใจความว่าปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอนและขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกได้อย่างดี

สุรีพร เอี้ยวถาวร (2550: 10) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทย ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความ พอประมาณ ความมีเหตุผลการสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และ คุณธรรม ประกอบกับการวางแผน การตัดสินใจและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มี สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความ มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สุรยุทธ์ จุลานนท์ (2549: ปาฐกถาพิเศษ) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้ให้ประชาชนได้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตนที่ควรจะเป็นเพื่อให้สามารถดำรงชีพได้โดยที่ไม่เดือดร้อน ซึ่งที่จริงแล้วก็ยังเป็นแนวทางที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกๆระดับ ในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึง ระดับประเทศ

รุ่งทิwa สันติผลธรรม (2552: 38) เศรษฐกิจพอเพียง คือ วิธีการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาทโดยมีการประมาณตนเอง และรู้จักพึ่งตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาศึกษาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ และสามารถแก้ปัญหาให้กับตนเองและชุมชน มีการใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักอดทน อดออม อดกลั้น พัฒนาคณะตนเองให้มีความรู้จักรู้ใช้และรู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติและในสังคม และในพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อบุคคลชุมชนทุกโอกาส

สรุปเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตของไทยที่ยึดเส้นทางสายกลางของความพอดี ให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาอย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และเห็นความสำคัญกับการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงมีความอดทน เพียรพยายาม ใช้ปัญญานำไปสู่ความสุขของประชาชน

2.4 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันได้มีการนำเรื่องของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงระดับอาชีวศึกษานอกโรงเรียนโดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติฝึกฝนให้เด็กและเยาวชนคิดวิเคราะห์เป็นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างค่านิยมในการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและกำลังมีการทดลองนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาด้วย ความพยายามดังกล่าวได้ผลก็ต่อเมื่อครูและผู้บริหารโรงเรียนเห็นคุณค่า มีความศรัทธาและมีแรงจูงใจในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

กระทรวงศึกษาธิการ ได้น้อมนำปรัชญาพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน โดยได้กำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2542-2559) ขึ้น โดยได้ กำหนดกรอบความคิด วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และนโยบาย ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2551: 54-55)

1. กรอบแนวคิด

การศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาคนให้เกิดคุณธรรมนำความรู้ สมานฉันท์ สันติวิธี มีวิถี ประชาธิปไตย มีความภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์และความเป็นคนไทยบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีความคิดสร้างสรรค์รู้จักประมาณตน มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ในกระแสโลกาภิวัตน์ มีทักษะในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เกิดการสร้างสังคมภูมิปัญญา รักษาและพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ตลอดชีวิต และ

การสร้างสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ นำไปสู่ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขัน

2. วิสัยทัศน์

การพัฒนาการศึกษาให้คนไทยทุกคนมีการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ มีความ สมบูรณ์ทั้งด้าน สุขภาพร่างกาย จิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสมานฉันท์ ดำรงชีวิตอย่างสันติวิธี มีวิถีประชาธิปไตย มีความ ภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์และความเป็นคนไทย บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็น พลโลกที่มีคุณภาพ มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีความรู้ความสามารถด้านภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาสากล และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี มีทักษะการคิด วิเคราะห์ สามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเองและกลุ่มจนติดตัวตลอดชีวิต มีจิตสาธารณะ รักการทำงานมีความอยู่ดีมีสุข สามารถ พึ่งตนเอง มีทักษะการประกอบอาชีพ รู้จักรักษาและพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มีศักยภาพทั้งการพัฒนา ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ โดยคำนึงถึงการดูแลรักษาวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการแข่งขันในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างยั่งยืน

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อปลูกฝังและพัฒนาให้คนมีคุณธรรมนำความรู้ เป็นคนดี มีเหตุผล มีความรักใน สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีจิตสาธารณะ รู้จักประมาณ รู้จักอนุรักษ์ สร้างเสริมพัฒนา วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภูมิคุ้มกัน มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีสมรรถนะและ ทักษะในการประกอบอาชีพ พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ขณะเดียวกันมีความสามารถในการแข่งขันของประเทศและนำประเทศก้าวสู่สังคมเศรษฐกิจ ฐานความรู้

3.2 เพื่อสร้างเสริมสังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันอย่าง สมานฉันท์ สันติวิธี และมีวิถีประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

3.3 เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อม สังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

4. นโยบาย

เร่งปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม สำคัญในคุณค่าของความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีความตระหนักในคุณค่า ของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รักษาและพัฒนาวัฒนธรรม ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียน ทุกระดับและประเภท

5. เป้าหมาย

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเป้าหมายการ ดำเนินการ ดังนี้

- 5.1 สร้างกระบวนการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงใฝ่เรียนและบุคลากร ทางการศึกษาทุกระดับ
- 5.2 สร้างความรู้ความเข้าใจและกระแสนับสนุนเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 5.3 สร้างผู้นำสถานศึกษาต้นแบบเกิดการพัฒนาและสร้างคนที่มีความรู้และความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 5.4 นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 5.5 การขยายผลสู่สถานศึกษาระดับองค์กรหลัก
- 5.6 องค์กรหลักนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในทุกมิติและขับเคลื่อนสู่หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- 5.7 เชิญชวนโรงเรียนเข้าร่วมโครงการโดยความสมัครใจ เพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบ
- 5.8 ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และตามลำดับความสำเร็จที่กำหนด ทั้งการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ ให้เกิดการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทุกกระดับ อย่างต่อเนื่องและหลากหลายภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกัน
- 5.9 การติดตามประเมินผลและรายงาน
- 5.10 นำทูลเกล้าฯร่วมเฉลิมฉลองในพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 ปี
- 5.11 กำหนดนโยบายต่อเนื่องสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน

6. กลยุทธ์ในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย

เพื่อให้การดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานไว้ดังนี้

- 6.1 ใช้แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี และปิมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 ปี ในวันที่ 5 ธันวาคม 2550
- 6.2 ให้สถานศึกษาเป็นผู้นำการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นวิถีชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงอย่างยั่งยืน
- 6.3 ปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชน มีความขยันหมั่นเพียร ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีระเบียบวินัย รู้จักให้แบ่งปันรับผิดชอบ รู้รักสามัคคี และมีคารวะธรรม
- 6.4 ศึกษา วิจัยพัฒนา การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตาม แนวพระราชดำริไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

6.5 เผยแพร่แนวทางการพัฒนา การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในทุกๆระดับการศึกษา

7. มาตรการในการดำเนินการ

เพื่อให้การดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด จึงได้กำหนดมาตรการในการดำเนินงานไว้ดังนี้

7.1 ให้สถานศึกษาดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนด เพื่อพัฒนาการนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในทุกๆระดับการศึกษา

7.2 พัฒนาหลักสูตร โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานทุกกลุ่มสาระรวมทั้งการศึกษานอกโรงเรียนและอาชีวศึกษา

7.3 พัฒนาการจัดการเรียนรู้และผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความ เข้าใจให้กับนักเรียน นักศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร หน่วยงาน/สถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาชีวิตขั้นพื้นฐาน

7.4 สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเผยแพร่ ดำเนินการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ชุมชน

7.5 ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนารูปแบบการพัฒนา การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

7.6 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและชุมชนในลักษณะภาคี การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำรูปแบบการพัฒนา การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไปใช้ให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง และเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกๆระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง มีวิสัยทัศน์ คือ กระบวนศึกษาธิการมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำหรับเป้าหมายนั้น ในระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้สถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนกรเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่ำกว่า จำนวน 80 แห่ง ระยะที่ 2 ปี 2551-2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างใน การจัดกระบวน การเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกจังหวัดเป็นจำนวน 800 แห่ง และระยะที่ 3 ปี 2553-2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนกรเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่ เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ

ยุทธศาสตร์และแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแนวทางการขับเคลื่อน

1.1 ศึกษา วิเคราะห์วิจัยแนวทางการนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

1.2 จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับโดยเริ่มให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้อัตนุบุคคลและครอบครัว รู้จักนำไปประยุกต์ใช้ นำไปขยายผลในครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

1.3 จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร แนวทางการขับเคลื่อน

2.1 อบรมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

3. ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย แนวทางการขับเคลื่อน

3.1 ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วม โครงการ 1:10 แห่งในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอนและการบริหารจัดการ

3.2 ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงานของเครือข่าย

3.3 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยง เครือข่ายกับหน่วยที่เกี่ยวข้อง

4. ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แนวทางการขับเคลื่อน

4.1 เผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษา โดยจัดทำสื่อรูปแบบต่าง ๆ

4.2 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

5. ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล แนวทางการขับเคลื่อนในการติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน

การบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่ายโดยมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 จัดให้มีคณะกรรมการติดตามประเมินผลระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค และระดับสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ติดตาม ประเมินผลและรายงานผล การดำเนินงานในภาพรวมระดับภูมิภาคและสถานศึกษา

5.2 กำหนดรูปแบบ แนวทาง เครื่องมือและคู่มือในการติดตามและประเมินผล

5.3 ดำเนินการติดตามประเมินผลและรายงานผล

6. ตัวชี้วัดความสำเร็จ การติดตามประเมินผลได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้คือ

6.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

6.2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

6.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6.4 ด้านการพัฒนาบุคลากร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การนำแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.5 การวิเคราะห์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารสถานศึกษา

หลักความพอประมาณ ได้แก่

1. พอประมาณกับจำนวนบุคลากรที่มีอยู่และสามารถจัดการเรียนการสอนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. พอประมาณกับจำนวนนักเรียนที่มีในแต่ละปีการศึกษา

3. พอประมาณกับงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์ที่ได้รับจัดสรร

4. พอประมาณกับจำนวนห้องเรียนที่มีอยู่

5. พอประมาณกับสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ หลักความมีเหตุผล ได้แก่

5.1 การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพทำให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็ม ศักยภาพ ทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

5.2 การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ครูได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ก่อให้เกิดผลงานจากการเรียนการสอนที่ใช้พัฒนาสมรรถนะของตนเองได้

5.3 การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ทำให้โรงเรียนได้รับการยอมรับจาก ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่ามีคุณภาพ สมควรได้รับการไว้วางใจที่จะนำบุตรหลานมาให้โรงเรียนจัดการศึกษา

หลักภูมิคุ้มกัน ได้แก่

1. การรู้จักคุณภาพของครูและบุคลากรอย่างลึกซึ้ง
2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. การมอบหมายหน้าที่ให้ครูอย่างถูกต้องกับความรู้ความสามารถ
4. การมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูและนักเรียนที่ชัดเจน
5. การมีสื่อการสอนที่ทันสมัยจะสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี
6. มีการวัดประเมินผลที่ชัดเจนและเที่ยงตรง
7. มีการแนะแนวการศึกษาให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและกำหนดเป้าหมายของการศึกษาได้เหมาะสมกับ

ความรู้ความสามารถของตนเอง

เงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่

1. ความยุติธรรมในการให้ความดี ความชอบหรือผลตอบแทนในรูปแบบอื่นๆ แก่ผู้ร่วมงาน
2. ความเสียสละอดทนของเพื่อนครู
3. ความขยันหมั่นเพียรของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน รวมถึงบุคลากรอื่นๆ
4. การตรงต่อเวลา
5. ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
6. ความซื่อสัตย์สุจริต
7. การทำงานโดยใช้สติปัญญา

เงื่อนไขความรู้ ได้แก่

1. ความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตร
2. ความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. ความรู้เรื่องการวัดผล ประเมินผล การเทียบโอนการศึกษา
4. ความรู้เรื่องวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. ความรู้เรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
6. ความรู้เรื่องการนิเทศการศึกษา
7. ความรู้เรื่องการศึกษาการแนะแนวการศึกษา
8. ความรู้เรื่องการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพในสถานศึกษา

9. ความรู้เรื่องการส่งเสริมวิชาการแก่บุคคล องค์กร หน่วยงานอื่นที่จัด การศึกษา

10. ความรู้เรื่องการประสานงานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ

11. ความรู้เรื่องการรับนักเรียน

12. ความรู้เรื่องการประสานงานการศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ความเชื่อมโยงสู่ 4 มิติ

สังคม - การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพทำให้สังคมไทยได้เยาวชนที่มีประสิทธิภาพทำให้สังคมไทยได้เยาวชนที่มีความรู้ความสามารถที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่ช่วยพัฒนาสังคมได้ในทุกภาคส่วน

เศรษฐกิจ - การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสามารถเป็นฐานรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดีและคนที่มีการศึกษาดีจะสามารถสร้างรายได้ที่ดีได้เช่นกัน

วัฒนธรรม - การศึกษาทำให้คนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรม สามารถสืบสานงานประเพณีต่างๆ ได้กว้างขวางขึ้นโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ

สิ่งแวดล้อม - ความรู้ความสามารถด้านวิชาการทำให้คนเห็นความสำคัญของการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมสามารถใช้ความรู้รณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้

ปัญหาของครูกับการขับเคลื่อนการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

สภาพปัญหา/แนวทางแก้ไข

1. ความไม่เข้าใจในตัวปรัชญา

1.1 ให้ความรู้โดยการศึกษาอบรม ดูงาน

2. ภาระในหน้าที่รับผิดชอบมาก

2.1 ให้ออกกำลังกาย

2.2 สร้างแรงจูงใจ

3. ค่านิยมไม่เป็นแบบอย่างที่ดี

3.1 หาจุดเด่นที่ทำได้บางประการแล้วขยายผลสู่หลักการอื่นๆ

4. ไม่สามารถบูรณาการกับการเรียนการสอนได้

4.1 อบรมเขียนแผนบูรณาการ

4.2 มีแผนฯ หรือหลักสูตรสำเร็จให้

5. ต่อต้าน ไม่เห็นด้วย

5.1 ผู้บริหารกำหนดเป็นนโยบาย

5.2 มีคำสั่งให้ปฏิบัติงาน

5.3 ให้อำนาจ

กล่าวได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการสำคัญคือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการใช้ความรู้คู่คุณธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญรองรับ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการ การศึกษาในสถานศึกษา ควรมุ่งเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ปลูกฝัง และเสริมสร้างนิสัยให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของปรัชญา ตระหนักในความสำคัญ และทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมต่างๆได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการภายใน การจัดระบบบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาซึ่งแต่ละสถานศึกษาอาจทำการวิจัยระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการเพื่อวางแผนและกำหนดรูปแบบกิจกรรมในแต่ละด้านให้เหมาะสมกับองค์กร ส่วนขั้นตอนในการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เริ่มจากการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนัก มีทักษะการปฏิบัติและนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปถือปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวัน เผยแพร่ความรู้ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของสถานศึกษา จัดทำหรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาโดยบูรณาการเนื้อหาสาระของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษาที่บูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงไว้แล้วโดยให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเสริมสร้าง บรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทราบ

3. การบริหารสถานศึกษา

3.1 ความหมายของการบริหาร

การบริหารการศึกษามาจากคำว่า การบริหาร และการศึกษา ซึ่งหากพิจารณาคำว่า การบริหาร อาจพิจารณาได้สองทาง คือ พิจารณาในรูปของกิจกรรมที่มนุษย์ร่วมกันดำเนินงานเพื่อการอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าของสังคมประการหนึ่ง และพิจารณาในรูปของศาสตร์ คือหลักวิชาอันเป็นสาขาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี หลักการ กระบวนการ และปัจจัยที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินงานของหน่วยงานองค์การ สังคม

และประเทศชาติอย่างเป็นระบบระเบียบเพื่อให้ การพัฒนา ไปตามแนวทางที่กลุ่มชนนั้นมีความประสงค์ ได้มี นักวิชาการและหน่วยงานทางด้าน การศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารและการบริหารการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

จันทรานี สงวนนาม (2547: 11) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องของการทำกิจกรรม โดยผู้บริหาร และสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ (2542: 6) กล่าวว่าการบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคล หลายคน ภายในองค์กรร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดย กระบวนการต่างๆ ที่อาศัย ควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัย ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิค ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคลากรพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคม

วิโรจน์ สารรัตนะ (2546: 1) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินการ ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การโดยอาศัย หน้าที่การบริหารที่สำคัญได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

วีรยุทธ ชาตะกาญจน์. (2552: 33) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การร่วมมือกันปฏิบัติงานของบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยรูปแบบการบริหารมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. การบริหารเป็นการที่กลุ่มบุคคลร่วมมือกันทำกิจกรรม
3. การบริหารเป็นการทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน
4. การบริหารเป็นการทำกิจกรรมโดยใช้กระบวนการและทรัพยากรที่เหมาะสม

สุญาณี ฉิมอำ. (2550:11) กล่าวว่าการบริหารของผู้บริหารที่ต้องมีเทคนิควิธีการมาดำเนินการโดยการ นำกลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมารวมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จนสำเร็จผลโดยได้ ประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ได้ตั้งไว้ โดยใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ และคุ้มค่ามากที่สุด

สรุปได้ว่า การบริหารหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ใช้ศาสตร์และศิลป์ร่วมมือกันดำเนินการกิจต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจนั้นบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างทีบุคคลร่วมกัน กำหนด พัฒนาการทำงานของบุคคลในองค์กร เพื่อให้เกิดการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมุ่งเน้นให้หน่วยงานหรือองค์กรนั้น ทำงานอย่างเต็มความสามารถ มี ระบบ และนำมาซึ่งความสำเร็จจุลวงในการปฏิบัติงาน การยอมรับจากบุคคลภายในและนอกองค์กร สร้าง ความสำเร็จให้กับองค์กรโดยอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่าง เหมาะสม

3.2 การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการและภาระงานของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะนำโรงเรียนนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ โดยทั้งนี้ เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้กระบวนการทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้โรงเรียนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ มีผู้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

สมคิด บางโม (2544: 153) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาประชากรของประเทศสำคัญยิ่ง เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์จำนวนมาก เพื่อใช้ในการพัฒนาคน หากการจัดการบริหารงานในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ ผลผลิตของโรงเรียนคือ นักเรียนที่สำคัญออกไป ย่อมมีประสิทธิภาพต่างๆ ซึ่งส่งผลไปถึงการพัฒนาประเทศย่อมจะล่าช้าตามไปด้วย

ภิญโญ สาธร (อ้างอิงในสมคิด บางโม. 2544: 2) ให้ความหมายว่าการบริหารโรงเรียน คือ กิจกรรมต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการศึกษา ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการพัฒนา เด็ก เยาวชน ประชาธิปไตย หรือสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะคติ พฤติกรรม ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ร่วมกันปฏิบัติ เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป เพื่อการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนและผลผลิตของโรงเรียน คือ นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาออกไปมีคุณภาพตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นการที่จะบริหารโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายแล้วผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในการบริหารองค์กรรวมทั้งความรู้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้าน เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคมวิทยา จิตวิทยา การเมือง การปกครอง ชีววิทยา และภูมิศาสตร์ เป็นต้น ผู้บริหารที่หวังผลในการบริหารจำเป็นต้องเรียนรู้หลักการทฤษฎีทางการบริหารเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการสมัยใหม่ ผู้บริหารที่มีความรู้และประสบการณ์ย่อมประสบความสำเร็จมากกว่าผู้บริหารที่มีแต่ประสบการณ์อย่างเดียว ความรู้เรื่องการบริหารจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะนำไปประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การบริหารจึงจำเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ แต่การที่จะนำศาสตร์ไปบริหารอย่างเป็นศิลป์นั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะเพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคลและ สถานการณ์ โดยเข้าใจธรรมชาติของการบริหารอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้บริหารจำเป็นต้องรู้และเข้าใจปรัชญาในการบริหารองค์กรว่าควรจะใช้แบบใดจึงจะเหมาะสม

3.3 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 33) ได้มีการกำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารโรงเรียน โดยกำหนดขอบข่ายการบริหารงานของโรงเรียนไว้ 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ

การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งสรุปสาระดังนี้

3.3.1 การบริหารวิชาการ

การบริหารวิชาการ เป็นภาระงานของผู้บริหารและบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญเพราะเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ได้มีผู้ให้ความสำคัญของการบริหารวิชาการ และขอข่วยภารกิจพอสรุปได้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 33-38) ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่างานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

สุทธิวิษฐ์ ทับเจริญ. (2550: 15) กล่าวว่า การบริหารวิชาการ คือ การจัดการผสมผสานทรัพยากรและกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1) เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น

2) เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

3) เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

4) เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา และของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง

ขอข่วยและภารกิจ

- (1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- (2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- (3) การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
- (4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- (6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

- (7) การนิเทศการศึกษา
- (8) การแนะแนวการศึกษา
- (9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
- (10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ
- (11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- (12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคลากร ครอบครัวย องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

3.3.2 การบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณ ได้มีผู้ให้ความหมายและขอบข่ายภารกิจไว้ พอสรุปได้ดังนี้

สมเดช สีแสง (2549: 31-32) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง กำหนดแนวทาง หรือแผนการดำเนินงานอันเกี่ยวเนื่องกับการเงิน สำหรับผู้ปฏิบัติในการดำเนินงานนั้น ๆ โดยให้เสียค่าใช้จ่ายให้น้อยที่สุด และสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานดังกล่าว นอกจากนี้ งบประมาณยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพได้อีกด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 39-50) การบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหาร มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้
- (2) เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
- (3) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ขอบข่ายและภารกิจ

- (1) การจัดทำและเสนอของงบประมาณ
- (2) การจัดสรรงบประมาณ
- (3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลสมการดำเนิน
- (4) การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
- (5) การบริหารการเงิน
- (6) การบริหารบัญชี
- (7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง การดำเนินการทางการเงินของเงินงบประมาณและเงิน

นอกจากงบประมาณ ประกอบด้วย การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและรายงานผลการดำเนินงานการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน โดยต้องอาศัยความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้และก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและทางราชการมากที่สุด

3.3.3 การบริหารงานบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 51-63) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อดำเนินการด้านการบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัวอิสระ ภายใต้กฎระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อให้การดำเนินงานด้านบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
- (2) เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติ ที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
- (3) เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
- (4) เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคง และความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่ายและภารกิจ

- (1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- (2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- (3) การเสริม สร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- (4) วินัยและการรักษาวินัย
- (5) การออกจากราชการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียน ให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ โดยการวางแผน อัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ อบรมเสริมความรู้ ทั้งนี้ก็ยังคงคำนึงถึงศักยภาพในการทำงานของแต่ละบุคคลเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อโรงเรียนและราชการมากที่สุด

3.3.4 การบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไป ได้มีผู้ให้ความหมายและขอบข่ายภาระงานดังนี้

ธีระ รุณเจริญ (2546: 89) ได้กล่าวถึงหลักการและแนวคิดไว้ การบริหารทั่วไปควรยึดหลักให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหาร และจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยเขตพื้นที่การศึกษา กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานในเชิงนโยบาย ให้สถานศึกษาเป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ หลักการบริหารงานเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง มุ่งพัฒนาให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสม สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 64-73) การบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหาร องค์กร ให้บริการบริหารอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

(1) เพื่อให้บริการ สนับสนุนส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(2) เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชนซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใสศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

ขอบข่ายและภารกิจ

(1) การดำเนินงานธุรการ

(2) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

(3) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

(4) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

(5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

(6) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

(7) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป

(8) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

(9) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

(10) การรับนักเรียน

(11) การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

(12) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

(13) การส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน

(14) การประชาสัมพันธ์

(15) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

(16) งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

(17) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

(18) งานบริการสาธารณะ

(19) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

สรุปได้ว่า การบริหารทั่วไป หมายถึง กระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ บริหารองค์กร ให้บริหารงานอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังให้การบริหารงานนั้นบรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมีภารกิจในการบริหารงานทั่วไป ได้แก่ การดำเนินงานธุรการ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ งานบริการสาธารณะ และงานที่ไม่ได้ระบุไว้ในการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล เพื่อให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียนและราชการมากที่สุด

กล่าวโดยสรุปภาพรวมของขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้านดังกล่าวข้างต้น เป็นภารกิจที่สถานศึกษาควรดำเนินการให้บรรลุผล ซึ่งแนวการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาจดำเนินการในงานการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านได้ ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ

ภารกิจหลักของงานวิชาการประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตร แบบเรียน การวัดและประเมินผลทางการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การกำกับติดตามการดำเนินการตามแผน ตลอดจนการกำหนดนโยบาย หรือเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และการ จัดทำ มาตรฐานของสถานศึกษา รวมถึงงานประกันคุณภาพการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2546; 16)

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้มีแนวคิดในการดำเนินงาน ตามระบบตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance indicators : KPI) ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพการศึกษาใน 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐาน คุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน 2) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานให้ เป็นไปตามกำหนด 3) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด โดยดำเนินการ ตามที่กำหนด เพื่อให้การช่วยเหลือและส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพ อันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา

จึงเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดนโยบายและการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วน ในการสนับสนุนให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม (สุชาติ นันทะไชย. 2548: 19)

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

การบริหารด้านงบประมาณ มีภารกิจในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสรร จัดตั้ง จัดหาและอนุมัติ การบริหารการเงินและพัสดุของสถานศึกษา รวมถึงการติดตามตรวจสอบ ดูแล การใช้งบประมาณต่างๆ ที่ดำเนินการตามโครงการที่ตั้งไว้ในสถานศึกษา สามารถดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้หลักธรรมาภิบาล กล่าวคือ การจัดตั้ง จัดสรรและจัดหางบประมาณมาใช้ในการบริหารจัดการได้ถูกต้องตาม ภาวะเป็ยบอย่างซื่อสัตย์ มีความโปร่งใสและให้ผู้นมีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และ ร่วมวางแผนการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกัน ในการบริหารงานในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงการวางแผนจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับงบประมาณ ซึ่งความเสี่ยงมีความหมายในหลายนัย ดังที่เจริญ เจษฎาวุธ (2548: 15) ให้ ความหมายว่า เป็นโอกาสที่องค์การจะเกิดการดำเนินงานที่ขาดทุนหรือไม่สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จตามแผนงานหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. ด้านบริหารงานบุคคล ภารกิจในการดำเนินงานบริหารด้านบุคลากร คือการพิจารณากำหนด แต่งตั้ง จัดหา บุคลากรตามความต้องการของสถานศึกษา กำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาครูและ บุคลากรอื่นในสถานศึกษา (ธีระ รุญเจริญ. 2546: 19) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูและนักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ ทฤษฎี หลักคิด หลักวิชาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วเกิดการพัฒนาความเข้มแข็งของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินงานหลัก 4 ด้าน คือ

- 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ
- 2) การนำสู่การปฏิบัติ
- 3) การประสานความร่วมมือ และเชื่อมโยงเครือข่าย
- 4) การติดตามประเมินผล

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารงานบุคคลเป็นการวางแผนกรอบ อัตรากำลัง การกำหนด แต่งตั้ง บุคลากรในการดำเนินงานนั้นต้องคำนึงถึงศักยภาพความเหมาะสมของผู้สอน และผู้เรียนและท้องถิ่น ในการดำเนินการสอน ผู้บริหาร ครู นักเรียน ต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงและมีการจัดกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนมี คุณลักษณะความพอเพียง โดยเน้นให้บุคลากรในสถานศึกษามีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล ฝึกให้มีการมองไป ข้างหน้าและเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างรู้เท่าทัน รวมถึงการหมั่นแสวงหา ความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่างๆ รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและพอเพียงภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์

4. ด้านการบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริหารการศึกษาทุกรูปแบบ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ งานบุคคลและบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำข้อมูลนักเรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานจัดการศึกษาในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การส่งเสริมกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงาน จัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน การบริการสาธารณะ งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น อาจสามารถบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ด้วยการประสานร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและสังคมในทุกระดับในการจัดการเรียนรู้จากสภาพจริงที่เป็นอยู่โดยการเรียนรู้อาจเกิดการศึกษาแบบอย่างที่มีอยู่แล้ว และการระดมความคิดร่วมกันระหว่างครู นักเรียนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาโครงการที่สอดคล้องต้องเหมาะสมกับสังคมของโรงเรียน ชุมชนโดยเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จากแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในชั้น พื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งควรเผยแพร่ขยายผลสู่ระดับครอบครัว ผู้ปกครอง ไปจนถึงระดับชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้สังคมมีการพัฒนา อย่างยั่งยืน

โดยขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาจะใช้แนวทางในการบูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ตามภารกิจ 4 ด้าน ของ สถานศึกษา ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เข้าไปในหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระ กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการผลิตสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา ตลอดจนพัฒนาเครื่องมือการวัดผลประเมินผลที่เที่ยงตรงครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้และเหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการแนะแนวการศึกษาต่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและกำหนดเป้าหมายการศึกษาได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน เพื่อปลูกฝังค่านิยมให้ผู้เรียน มีความพอประมาณ รู้จักประมาณตน มีเหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่างๆ บนพื้นฐานของภูมิปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์และปฏิบัติตนด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง มีคุณธรรมจริยธรรม ความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

2. ด้านการบริหารงบประมาณ แนวปฏิบัติ คือ การดำเนินงานต้องกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานโดยมุ่งที่ผู้เรียนเป็นหลักบริหารจัดการงบประมาณ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ยึดหลักธรรมาภิบาลที่เน้นความถูกต้องของระเบียบกฎหมาย ความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณ มีความรับผิดชอบในการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่าง คุ่มค่าและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีข้อมูลพร้อมต่อการรายงานผลการใช้งบประมาณต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ตลอดจนการ ประสานเครือข่ายหรือองค์กรอื่น ๆ ในการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการบริหารงานบุคคล แนวปฏิบัติ คือ ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม มีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่วอกแวก ไม่ฟุ้งเฟ้อ และตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล ฝึกให้มีการมองไปข้างหน้าและเตรียมตัวตัดสินใจบนพื้นฐาน ของเหตุและผล ฝึกการมองไปข้างหน้า และเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทันรวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในศาสตร์ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิต โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและพอเพียงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ มีการกำหนดระเบียบ และวัฒนธรรมในองค์กรที่ส่งเสริมความมีวินัยและคุณธรรม ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อที่หลากหลาย

4. ด้านการบริหารทั่วไป แนวปฏิบัติ คือ ส่งเสริมการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่เน้นคุณค่า และผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักยึดหลักธรรมาภิบาล ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่และสภาพภูมิทัศน์ของสถานศึกษาให้สะอาด ร่มรื่น อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัย เหมาะสม พร้อมทั้งจะใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและของชาติ ส่งเสริมคุณธรรมภายในโรงเรียน เน้นความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติกิจกรรม มีการจัดทำโครงการและกิจกรรมดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ

จากแนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่าสถานศึกษาต้องมีหลักยึดในการบริหารเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากขึ้น ทั้งด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป

4. การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 4 งานของการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางที่สถานศึกษาจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการ ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วนหรือ 5 ด้านหรือ 3 ลักษณะ 2 เงื่อนไข ดังนี้ (ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์,

2557 : 40 – 43)

4.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับความพอประมาณ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การยึดตนอยู่บนทางสายกลางก็เป็นได้ อันสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักความพอประมาณคือ มีการเตรียมความพร้อมในการทำงาน การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่พอดีมีประสิทธิภาพไม่ก่อหนี้สิน ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานและรู้จักนำของที่ไม่ใช้ แล้วกลับมาใช้ใหม่

4.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ในการบริหารโดยใช้หลักความมีเหตุผลคือการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมตัดสินใจบนพื้นฐานของการใช้เหตุและผล

4.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล คือ การเตรียมความพร้อมรับมือกับการแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยในการบริหารนั้นต้องมีการบริหารความเสี่ยง โดยประเมินความเสี่ยงล่วงหน้า มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา มีการวางแผนที่รอบคอบ รู้เท่าทันต่อความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น สร้างบรรยากาศของความเป็นมิตรในองค์กรและชุมชนอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4.4 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.5 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ไม่ประมาทและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่าการบริหารโดยยึดหลักการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม และจริยธรรม หมายถึง การบริหารโดยอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม คือการดำเนินงานที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม มีความซื่อสัตย์โปร่งใส รับผิดชอบต่องานที่ทำหรือได้รับมอบหมาย เร่งเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว รวมถึงส่งเสริมคนในองค์กรให้เข้าถึงคุณธรรมจริยธรรม

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาจะใช้แนวทางในการบูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ตามภารกิจ 4 ด้าน ของ สถานศึกษา ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ

แนวปฏิบัติ คือ การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้นและทุกกลุ่มสาระ กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการผลิตสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา ตลอดจนพัฒนาเครื่องมือการวัดผลประเมินผลที่เที่ยงตรงครอบคลุมทั้งด้านความรู้

ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับ หน่วยการเรียนรู้ และเหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการแนะแนว การศึกษาต่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและกำหนดเป้าหมาย การศึกษาได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน เพื่อปลูกฝังค่านิยมให้ผู้เรียน มีความพอประมาณ รู้จักประมาณตน มีเหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความเป็นสติปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ มีภูมิคุ้มกันที่ดีใน ตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์ และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง มีคุณธรรมจริยธรรม ความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

แนวปฏิบัติ คือ การดำเนินงานต้องกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานโดยมุ่งที่ผู้เรียนเป็นหลัก บริหารจัดการงบประมาณโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ยึดหลักธรรมาภิบาลที่เน้นความถูกต้องของระเบียบ กฎหมาย ความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณมีความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่าและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีข้อมูลพร้อมต่อการรายงานผลการใช้งบประมาณต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ตลอดจนการประสานเครือข่ายหรือองค์กรอื่นๆ ในการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

แนวปฏิบัติ คือ ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมมีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ และตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล ฝึกการมองไปข้างหน้าและเตรียมตัวตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล ฝึกการมองไปข้างหน้าและเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างรู้เท่าทัน รวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความรู้ในศาสตร์ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิต โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและพอเพียง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ มีการกำหนดระเบียบและวัฒนธรรมในองค์กรที่ส่งเสริมความมีวินัยและคุณธรรม ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านสื่อที่หลากหลาย

4. ด้านการบริหารทั่วไป

แนวปฏิบัติ คือ ส่งเสริมการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการ บริหารงานที่เน้นความคุ้มค่า และผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ยึดหลักความพอประมาณอย่างมีเหตุผล ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่และสภาพภูมิทัศน์ของสถานศึกษาให้สะอาด ร่มรื่น อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัย เหมาะสม พร้อมทั้งจะใช้ ประโยชน์เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและของชาติ ส่งเสริมคุณธรรมภายในโรงเรียน เน้นความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติกิจกรรมมีการจัดทำโครงการและกิจกรรมดำเนินชีวิตตาม

หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

5.1 ความเป็นมาของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือการบริหารแบบฐานโรงเรียน (School Based Management) ที่นิยมเรียกว่า SBM นี้ เป็นแนวคิดในด้านการบริหารสถานศึกษา (School Management Approach) ที่ริเริ่มขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา (ต่อมาแพร่หลายใน ประเทศอื่น ๆ เช่น แคนาดา นิวซีแลนด์ ฮองกง อิสราเอล) ในช่วงทศวรรษ 1980 (พ.ศ. 2523) เป็นรูปแบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการ มีการกระจายอำนาจ การบริหารการจัดการศึกษาไปสู่โรงเรียนโดยตรง โดยให้โรงเรียนดูแลรับผิดชอบการบริหาร จัดการโรงเรียนด้วยตนเอง มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปจากส่วนกลาง หรือ จากเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนทั้งโรงเรียนแบบเบ็ดเสร็จ มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการ ในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ ของโรงเรียน ทั้งด้านหลักสูตร การเงินการงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป สิ่งสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนแนวนี้ที่เด่นชัด คือ ระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่ยึดบทบาทของ ผู้มีส่วนร่วม (Partner) ผู้ที่มีส่วนได้เสียหรือที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง เป็นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย รูปแบบที่นิยมใช้กันมากคือ การบริหารโดยคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกันบริหาร โรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน หรือตอบสนองและ เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนของผู้ปกครอง และชุมชนให้มากที่สุด

ต่อมา พ.ศ. 2542 ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 4) มาตรา 8 ยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคม มีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษามาตรา 9 (2) ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 9 (6) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม ของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่นให้เข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในประเด็นดังกล่าว จึงถือว่าเป็นที่มาของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในเวลาต่อมานั่นเอง

5.2 ความหมายและหลักการของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยังไม่มีศัพท์บัญญัติในภาษาไทยอย่างเป็นทางการจึงเรียกคำศัพท์ว่า School-Based Management หรือ SBM มีคำที่มีความหมาย คล้าย ๆ กัน หรือใกล้เคียงกันอยู่หลายคำ เช่น การเพิ่มอำนาจให้โรงเรียน (School empowerment) การตัดสินใจโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - based decision making) การปกครองโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (School - based governance) การบริหารที่ระดับโรงเรียน (School-site management) ในความหมายที่คล้ายคลึงกันซึ่ง

เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาโดยเปลี่ยนอำนาจ บทบาท หน้าที่ในการตัดสินใจจาก ส่วนกลาง (กระทรวง กรมฯ) ไปยังโรงเรียน ในการบริหารจัดการศึกษาให้โรงเรียนตัดสินใจในทุก ๆ เรื่องไม่ว่า จะเป็นการบริหารงบประมาณ บุคลากร หลักสูตร อาคารสถานที่ โดยยึดความต้องการและเป็นไปตามความ ต้องการของ ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยมีคณะกรรมการโรงเรียน หรือคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นองค์คณะในการตัดสินใจร่วมกัน

นอกจากนี้ผู้สนใจศึกษาและให้ความหมายไว้คล้าย ๆ กัน ดังนี้

Cheng (1996 : 125 ; อ้างอิงใน อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 ; 14) ได้ให้ ความหมายไว้ว่า การบริหาร โดยให้โรงเรียนเป็นฐานมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนคณะครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ฯลฯ รวมตัวกันเป็นคณะกรรมการ โรงเรียนได้มีโอกาสจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการ ของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

Caldwell (1988 :135; อ้างอิงใน ถวิล มาตรฐาน. 2545:41) ได้ให้ความหมายของการบริหาร โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการเอาไว้ว่า เป็นการกระจาย อำนาจไปยังโรงเรียนให้ตัดสินใจเกี่ยวกับการให้ ทรัพยากร (ได้แก่ ความรู้ เทคโนโลยี อำนาจ หน้าที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ บุคลากร เวลาและงบประมาณ) เป็นการ กระจายอำนาจทางการบริหารจัดการมากกว่าจะเป็นอำนาจทางการเมือง และให้เกิดการตัดสินใจในระดับ โรงเรียนภายใต้กรอบนโยบายของท้องถิ่นและของรัฐ ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนยังมีความรับผิดชอบที่จะ ตรวจสอบได้ในการให้ทรัพยากรที่จัดสรรให้

เผ่าพงษ์ หีบเพชร (2546: 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารโดยให้ โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการ กระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความ รับผิดชอบ มีอิสระ และความคล่องตัวในการตัดสินใจ ด้านวิชาการ บุคคล งบประมาณ และจัดระบบ บริหารงานทั่วไปโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองและ ชุมชน ตัวแทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันบริหารสถานศึกษา ให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนดให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและมีความรับผิดชอบต่อ ที่ตรวจสอบได้

สรุปได้ว่า การบริหารโดยให้โรงเรียนเป็นฐานหรือการบริหารแบบฐานโรงเรียน หมายถึง การบริหาร และการจัดการศึกษาที่ยึดหน่วยปฏิบัติหรือสถานศึกษาเป็นสำคัญ หรือ เป็นฐาน โดยมีการกระจายอำนาจการ บริหารจากส่วนกลางไปยังโรงเรียน หรือ สถานศึกษาให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ มี ความอิสระคล่องตัวใน การบริหารจัดการ ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารทั่วไป ภายใต้บอร์ดคณะกรรมการสถานศึกษาที่มาจากตัวแทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทน องค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือ ผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ หัวใจของการบริหาร โดยให้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การ บริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีคณะกรรมการ สถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่และมีอำนาจ ในการ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการบริหารโรงเรียน โดยร่วมกันวางแผน ร่วมตัดสินใจดำเนินการ ร่วมกันตรวจสอบ

และร่วมกันประเมิน และ ปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อคุณภาพและมาตรฐานของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ

6. แนวคิดการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล

6.1 ความเป็นมาของโรงเรียนมาตรฐานสากล

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 ข : 1-72) ได้สรุปว่าโรงเรียน มาตรฐานสากล (World - class standard school) เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าสากล ซึ่งเริ่มดำเนินการกับโรงเรียนนำร่องจำนวน 500 โรงเรียนทั้งระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในปีการศึกษา 2553 ด้วยการให้โรงเรียนในโครงการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ความเป็นสากล ได้แก่ ทักษะความรู้ ความเรียงขั้นสูง โลกศึกษา และจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาทักษะให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยได้มีการกำกับติดตามการดำเนินงานของ โรงเรียนในโครงการในปีการศึกษา 2553 -2554 จากผลการติดตามได้พบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติบางประการ ได้แก่ ความซ้ำซ้อนของสาระเพิ่มเติมกับหลักสูตรนานาชาติของบางประเทศ และการจัดหลักสูตรของสถานศึกษาหลายแห่งในส่วนของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมขาดความสอดคล้องกับโครงสร้าง เวลาเรียนที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และจากเสียงสะท้อนของ สังคมทั่วไปบ่งชี้ให้เห็นว่าทักษะและความสามารถที่จำเป็นที่จะช่วยทำให้ เด็กและเยาวชนไทย สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นสากล ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ การแสวงหาความรู้ ทักษะด้านเทคโนโลยี และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้พิจารณาทบทวนจุดที่เป็นปัญหา ในการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล และพัฒนาปรับปรุงแนวปฏิบัติสำหรับให้สถานศึกษา ใช้ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเริ่มต้นใช้ในปีการศึกษา 2555 ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.2 จุดมุ่งหมายของโรงเรียนมาตรฐานสากล

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 ข : 1-72) ได้ให้นิยามของโรงเรียนมาตรฐานสากล (World - Class Standard School) หมายถึงโรงเรียนที่พัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพเทียบเคียงมาตรฐานสากล รวมทั้งมีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ เพื่อให้ได้ผู้เรียนที่มีคุณภาพ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะ (Learner Profile) เทียบเคียงมาตรฐานสากล (World Class Standard) และมีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพเยาวชนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 อีกทั้งเป็นไปตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO คือ Learning to know, Learning to do, Learning to live with the others, Learning to be

การดำเนินการของโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น จะประสบความสำเร็จได้จะต้อง มีการพัฒนาหลายมิติไปพร้อม ๆ กัน และต้องดำเนินการทั้งระบบ คือด้านหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การบริหารจัดการ มิใช่เป็นการจัดการศึกษาเพียงบางส่วนของโรงเรียน หรือจัดเป็นแผนการเรียนมาตรฐานสากล การจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากลจะต้องมีจุดมุ่งหมายและทิศทาง ที่ชัดเจน คือ

1. พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) สร้างวิถีแห่งการเรียนรู้ สร้างแรงกระตุ้นใหม่ ๆ ให้ผู้เรียนเกิดความมุ่งมั่น รักและเพลิดเพลินในการแสวงหาความรู้ สามารถ วิเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และมีจิตสาธารณะ และสำนึกในการบริการสังคม

2. ยกระดับการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (World-Class Standard) โดยคำนึงถึงความหลากหลายของผู้เรียนซึ่งมีภูมิปัญญา ความสามารถ และความถนัดแตกต่างกัน มีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการเพิ่มพูนศักยภาพของผู้เรียน ส่งเสริมหุปัญญาของเด็กบนพื้นฐานของความเข้าใจ และมีการใช้กระบวนการคัดกรองในระบบดูแล ช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดแห่งศักยภาพ

3. ยกระดับการบริหารจัดการด้วยคุณภาพ (Quality System Management) พัฒนาศักยภาพขององค์กรให้ได้มาตรฐานสากล สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของตัวเอง สามารถระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ และศึกษาแนวทางจากแบบอย่างความสำเร็จที่หลากหลายเพื่อปรับ ใช้ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาในทุกกระดับ ซึ่งอาจเริ่มต้นจากการประสานความร่วมมือในชุมชน ท้องถิ่น ไปสู่ภูมิภาค จนกระทั่งถึงเครือข่ายระดับชาติและนานาชาติ ทั้งนี้เพราะคุณภาพของเยาวชน คือ อนาคตของชุมชน ความหวังของชาติ และของมวลมนุษยชาติ

6.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จโรงเรียนมาตรฐานสากล

6.3.1 ด้านผู้เรียน

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ผ่านการประเมินระดับชาติอยู่ในระดับดี เป็นที่ยอมรับจากสถาบันนานาชาติ
2. นักเรียนมีความสามารถ ความถนัดเฉพาะทางเป็นที่ประจักษ์ สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ
3. นักเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ในอัตราสูงขึ้น
4. นักเรียนมีผลการเรียนที่สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ในนานาชาติได้
5. นักเรียนใช้ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในการสื่อสารได้ดี
6. นักเรียนสามารถสอบผ่านการจัดระดับความสามารถทางภาษาจากสถาบันภาษานานาชาติ

7. นักเรียนสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดทำโครงการที่เสนอแนวคิดเพื่อ สาธารณะ ประโยชน์ร่วมกับนักเรียนนานาชาติ

8. นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าเผชิญความเสี่ยง สามารถใช้ความคิด ระดับสูง มีเหตุผล และวางแผนจัดการสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

9. นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ

10. นักเรียนมีความสามารถประเมิน แสวงหา สังเคราะห์ และใช้ข้อมูลข่าวสาร อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการให้สำเร็จ

11. นักเรียนมีความรอบรู้ด้านทัศนภาพ (ภาษาภาพ สัญลักษณ์ สัญรูป) รู้จัก ตีความ สร้างสื่อในการพัฒนาการคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าขึ้น

12. นักเรียนมีผลงานการประดิษฐ์ สร้างสรรค์ และออกแบบผลงานเข้าแข่งขัน ในเวทีระดับชาติ และนานาชาติ

13. นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ออกแบบ สร้างสรรค์งาน สื่อสาร นำเสนอ เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนผลงานได้ในระดับชาติและระดับนานาชาติ

14. นักเรียนมีความตระหนักรู้ในภาวะการณ์ของโลก สามารถเรียนรู้และจัดการ กับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน

15. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของนานาชาติ

16. นักเรียนมีความสามารถระบุประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ วิเคราะห์ผลกระทบ ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและผลตอบแทนได้

17. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นพลเมืองดี สามารถจัดการและควบคุมการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอุดมการณ์ประชาธิปไตยสังคมไทยและสังคมโลก

6.3.2 ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

1. โรงเรียนจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากล
2. โรงเรียนจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นเลิศตอบสนองต่อความถนัด และศักยภาพตามความต้องการของผู้เรียน
3. โรงเรียนจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ด้วยภาษาอังกฤษ
4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ การศึกษาด้านคว้าและสร้างองค์ความรู้ (Research and Knowledge Formation) การสื่อสารและการนำเสนอ(Communication and Presentation) และกิจกรรมสร้างสรรค์และบริการสังคม (Global Education and Social Service Activity)
5. โรงเรียนใช้หนังสือ ตำราเรียน และสื่อที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

6. โรงเรียนใช้ระบบการวัดและประเมินผลแบบมาตรฐานสากล โดยประเมิน จากการสอบข้อเขียน สอบปากเปล่า สอบสัมภาษณ์ การลงมือปฏิบัติ และสามารถเทียบโอนผล การเรียนกับสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

6.3.3 ด้านบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management)

6.3.3.1 ด้านคุณภาพบุคลากร

คุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และสามารถนำโรงเรียนสู่การเป็นมาตรฐานสากล
2. ผู้บริหารบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ
3. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ที่มีผลงานปรากฏเป็นที่ยอมรับ
4. ผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและบริหารจัดการ
5. ผู้บริหารสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร
6. ผู้บริหารมีประสบการณ์ อบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการจัดการศึกษานานาชาติ

คุณภาพของครู

1. ครูผู้สอนมีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้าน วิชาการ ผ่านการประเมิน ในระดับชาติ
2. ครูสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร
3. ครูใช้หนังสือ ตำราเรียน และสื่อที่เป็นภาษาต่างประเทศในการจัดการเรียนการสอน
4. ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ICT) ในการจัดการเรียนการสอน การวัด และประเมินผล และการเผยแพร่ผลงาน ทั้งระบบออนไลน์ (online) และออฟไลน์ (offline)
5. ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ในการจัดการเรียนการสอนกับนานาชาติ
6. ครูใช้การวิจัย สื่อ นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

6.3.3.2 ด้านระบบการบริหารจัดการ

1. โรงเรียนบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสากล จากองค์กร ระดับโลก
2. โรงเรียนมีระบบการจัดการความรู้ (KM) และการสร้างนวัตกรรมเผยแพร่ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. โรงเรียนนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) มาใช้ในการบริหาร จัดการ ครอบคลุมภารกิจ ทุกด้านของโรงเรียน
4. โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การบริหารจัดการทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ
5. โรงเรียนมีการบริหารด้านบุคลากรอย่างมีอิสระและคล่องตัว โดยสามารถ กำหนดอัตรากำลัง สรรหา บรรจุ จัดจ้าง ส่งเสริม และพัฒนา

6. โรงเรียนสามารถแสวงหา ระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความ เป็นเลิศในการจัดการศึกษา โดยสามารถบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัวตามสภาพความคล่องตัวและจำเป็น

6.3.3.3 ด้านปัจจัยพื้นฐาน

1. โรงเรียนมีขนาดชั้นเรียนที่เหมาะสม โดยมีจำนวนนักเรียนต่อห้อง (ปฐมวัย 25 คน: 1 ห้อง, ประถมศึกษา 30 คน: 1ห้อง มัธยมศึกษา 35 คน: 1 ห้อง) โดยมีจำนวนครูที่มีความรู้ตรงสาขาวิชาที่สอนเพียงพอ และมีอัตราส่วนครูต่อ 1 คน ต่อนักเรียน ไม่เกิน 20 คน
2. ภาระงานสอนของครู มีความเหมาะสมไม่เกิน 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
3. โรงเรียนจัดให้มีหนังสือหรือตำราเรียนที่มีคุณภาพระดับมาตรฐานสากล เพื่อให้นักเรียนได้ใช้เรียนอย่างเพียงพอ
4. โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์พกพา สำหรับนักเรียนทุกคน
5. โรงเรียนมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบความเร็วสูงเชื่อมโยงครอบคลุมพื้นที่ของโรงเรียน
6. โรงเรียนมีห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์มัลติมีเดีย (Electronic Multi-Media Classroom) ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ และมีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย เน้นความเป็นเลิศ ของนักเรียนตามกลุ่มสาระอย่างเพียงพอ และสามารถเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อการเรียนรู้และสืบค้น ข้อมูลได้รวดเร็ว
7. โรงเรียนมีห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ ศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) ที่มีสภาพแวดล้อมบรรยากาศเอื้อต่อการใช้บริการ มีสื่อที่พอเพียงเหมาะสม ทันสมัย มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้และการค้นคว้าอย่างหลากหลาย

6.3.3.4 ด้านเครือข่ายร่วมพัฒนา

1. โรงเรียนมีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับเดียวกันเป็นเครือข่ายร่วม พัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ
2. โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และทรัพยากร ระหว่างเครือข่ายโรงเรียนร่วมพัฒนา
3. โรงเรียนมีเครือข่ายสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ
4. นักเรียนและครูมีเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ

6.3.3.5 ด้านการวิจัยและการพัฒนา

1. โรงเรียนดำเนินการจัดทำวิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และใช้ผลการวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาเทียบเคียงมาตรฐานสากล

สรุป โรงเรียนมาตรฐานสากล (World - Class Standard School) หมายถึง โรงเรียนที่พัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพเทียบเคียงมาตรฐานสากล รวมทั้งมี การบริหารจัดการด้วย

ระบบคุณภาพ เพื่อให้ได้ ผู้เรียนที่มีคุณภาพ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะ (Learner Profile) เทียบเคียงมาตรฐานสากล (World Class Standard) และมีศักยภาพเป็นพลโลก

7. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่า กลยุทธ์ในการบริหารที่ดีที่สุด คือ การมุ่งเน้นคุณภาพ และในปัจจุบันคุณภาพเป็นเรื่องความพอใจของลูกค้าหรือผู้รับบริการ ความหมายของคุณภาพ จึงมุ่งให้ลูกค้าพึงพอใจ หรือตรงตามความต้องการของลูกค้าทางการศึกษา ลูกค้า หมายถึง ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมวิชาการ, 2544)

การปรับปรุงคุณภาพ (Quality Improvement) หมายถึง การยกระดับคุณภาพในมุมมองของลูกค้าให้สูงขึ้น มีคุณค่า (Value) ต่อลูกค้ามากขึ้น เช่น ราคาสินค้าลดลง ขณะที่คุณภาพยังดี เหมือนเดิม ราคาสินค้าเท่าเดิม ขณะที่สินค้ามีสมรรถนะในการใช้งานมากขึ้น ราคาสินค้าสูงขึ้น เล็กน้อย แต่สมรรถนะหรือหน้าที่การใช้งานสร้างความพึงพอใจ หรือเกิดคุณค่าต่อลูกค้ามากกว่า เงินที่จ่ายไปนั่นเอง

P - D - C - A หรือวงจรคุณภาพเดมมิง ได้พัฒนาขึ้นโดย ดร.วอลเทอร์ เอ ซีวาร์ท (Dr.Walter A. Shewart) ต่อมาเอ็ดเวิร์ดส เดมมิง (Edwards Deming) ได้นำมาเผยแพร่ จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทำให้นิยมเรียกวงจรนี้ในอีกชื่อหนึ่งว่า “วงจรคุณภาพเดมมิง (Deming Cycle)” คือ ขั้นตอนการพัฒนางาน พัฒนาหน่วยงาน พัฒนาองค์กร โดยมีการพัฒนาทักษะของบุคลากรควบคู่กันไป เริ่มจากการวางแผน/กำหนด เป้าหมาย (P: Plan) แล้วนำแผนงานไปปฏิบัติ (D: Do) ทำการตรวจสอบผลการปฏิบัติว่าบรรลุเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ (C: Check) ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายก็ทำการแก้ไข/ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติ หรือ ทบทวนเป้าหมาย (A: Act) แต่ถ้าบรรลุเป้าหมายแล้ว ก็สามารถปรับปรุงค่าเป้าหมายที่ท้าทายมากยิ่งขึ้น

7.1 ความหมายของวงจรคุณภาพเดมมิง

วรภัทร ภูเจริญ (2541) กล่าวว่า วงจรคุณภาพ หมายถึง ระบบการบริหารงานที่มีคุณภาพ เป็นที่รู้จักแพร่หลายระบบหนึ่ง ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือประเมิน (Check) การนำผลการประเมินย้อนกลับไปปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Act) การใช้วงจรคุณภาพต้องดำเนินการอย่างมีวินัยให้ครบวงจรหมุนเวียนไปไม่มีหยุด

วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2542) ได้ให้ความหมายการควบคุมคุณภาพ คือ เทคนิคในเชิงระดับปฏิบัติการและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ ที่จัดทำหรือนำมาใช้เพื่อเป็นการบรรลุข้อกำหนด ทางด้านคุณภาพ

วิจิตพาณี เจริญขวัญ (2545 : 33-42) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานคุณภาพ PDCA ซึ่งได้ให้ความหมายการบริหารงานคุณภาพ PDCA ไว้ว่า วงจร PDCA เป็นวงจรที่จะต้องมีการวางแผนปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ/ประเมิน การพัฒนา/ปรับปรุง

ไมตรี บุญทศ (2554 : 17) ได้ให้ความหมาย PDCA ไว้ว่า เป็นการบริหารงานคุณภาพตามวงจร PDCA ที่มีขั้นตอนเป็นวงจร 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การตรวจสอบ/ประเมินผล

4) การปรับปรุงพัฒนา โดยในการดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอน บุคลากรในหน่วยงานทุกคนจะต้องร่วมกันเพื่อมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพไปถึงผู้เรียน

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ความหมายของวงจรคุณภาพ PDCA หมายถึง กระบวนการบริหารงานหรือการจัดระบบการทำงาน โดยบุคลากรทุกคนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลผลิตที่ออกมา มีคุณภาพ ได้มาตรฐานตรงตามเป้าหมายกำหนด โดยมีขั้นตอนเป็นวงจร 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การตรวจสอบ/ประเมินผล 4) การปรับปรุงพัฒนา

7.2 ขั้นตอนการบริหารงานตามวงจรคุณภาพเดมมิง

Deming (1950 อ้างถึงในชินินทร์ แสงแก้ว, 2546) ได้เสนอขั้นตอนงานบริหารงานคุณภาพ “วงจรเดมมิง” (Deming Cycle) ไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การจัดทำและวางแผน (Plan)
 - 1.1 ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนแล้วกำหนดหัวข้อควบคุม
 - 1.2 กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้แก่หัวข้อควบคุมแต่ละข้อ
 - 1.3 กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
2. การปฏิบัติตามแผน (Do)
 - 2.1 หาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีดำเนินการนั้นด้วยวิธีการอบรมหรือศึกษาด้วยตนเอง
 - 2.2 ดำเนินการตามวิธีที่กำหนด
 - 2.3 เก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ของหัวข้อควบคุม
3. การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล (Check)
 - 3.1 ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานหรือไม่
 - 3.2 ตรวจสอบว่า ค่าที่วัดได้ (ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่
 - 3.3 ตรวจสอบว่าหัวข้อควบคุมแต่ละข้อได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่
4. กำหนดมาตรฐานแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่ทำให้ไม่เป็นไปตามแผน (Act)
 - 4.1 ถ้าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐาน ก็หามาตรการแก้ไข
 - 4.2 ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ก็ค้นหาสาเหตุและแก้ไขที่ต้นตอ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำขึ้นอีก
 - 4.3 ปรับปรุงระบบการทำงานและเอกสารวิธีการดำเนินงานมาตรฐาน

สมศักดิ์ สันธะเวช (2541) ได้กล่าวไว้ว่า วงจรคุณภาพมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) จะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสรุปและแบบที่เป็นจริง ขึ้นมาในรายละเอียดที่พร้อมในการเริ่มลงมือทำ (Do)
2. ปฏิบัติ (Do) ประกอบด้วย การทำงาน 3 ระยะ คือ
 - 1) การวางแผนกำหนดการโดยแยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ

2) การจัดการแบบเมทริกซ์ (Matrix Management) ซึ่งสามารถดึงเอา ผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้

3) การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

3. การตรวจสอบ (Check) ทำให้รับสภาพการณ์ของการทำงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางไว้

4. การแก้ไขปัญหา (Act) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาตามลักษณะปัญหาที่พบ

วีระพล บดีรัฐ (2543) ได้เสนอขั้นตอนวงจรคุณภาพไว้ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของวงจร เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลา เพราะจะช่วยให้ขั้นตอนต่อไปดำเนินได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากได้คาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า เอาไว้ก่อนแล้ว การวางแผนเพื่อให้เกิดการปรับปรุงงาน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องเขียนแผนให้สมบูรณ์ที่สุด ดังรายละเอียดดังนี้ เลือกเรื่องที่ต้องการปรับปรุงหรือระบุ ปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องเข้าใจสถานะในปัจจุบันด้วยการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และพยายามค้นหาสาเหตุ ของปัญหา กำหนดเป้าหมายที่ต้องการและตัวชี้วัดความสำเร็จ และเขียนแผน

2. การปฏิบัติตามแผน (Do) ทำตามแนวทางที่ได้คิดและวางแผนไว้ตั้งแต่ต้น และก่อนที่ลงมือปฏิบัติตามแผนนั้น ควรได้รับการฝึกฝนเพื่อให้มีความรู้หรือทักษะในวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องเสียก่อน และถ้าหากเวลาปฏิบัติจริงมีเหตุการณ์ผิดปกติ ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ การปรับเปลี่ยนแผนก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ได้ เรียกว่า PDCA ย่อย ๆ ใน Do ด้วย

3. การตรวจสอบ (Check) คือ การเทียบผลลัพธ์กับแผนที่ได้ปฏิบัติหรือเป็นการประเมินทางออกของปัญหาและอุปสรรคที่ไคลงหาทางแก้ไข ว่าวิธีที่เลือกนั้นเหมาะสมมากน้อยเพียงใด การตรวจสอบให้ได้ผลดีนั้นควรทำดังนี้ เปรียบเทียบผลจากการปฏิบัติงานจริงกับแผนงานที่วางไว้ ตรวจสอบว่ามีข้อมูลอะไรใหม่ๆ เกิดขึ้นบ้าง รวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และการปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป

4. การดำเนินการให้เหมาะสม (Act) กรณีผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ นำวิธีการหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาปรับใช้ให้กลายเป็นนิสัยหรือเป็นมาตรฐาน สำหรับใช้ปฏิบัติกับแผนอื่นที่มีลักษณะเดียวกัน นอกจากทำเป็นมาตรฐานแล้วยังต้องคิดหาทางปรับปรุงกระบวนการ หรือวิธีการที่จะทำให้บรรลุแผนนั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นไปอีก กรณีที่ผลกับแผนไม่เป็นไปตามที่ต้องการ ไม่ว่าจะมากหรือน้อยให้นำข้อมูลมาวิเคราะห์มองหาแนวทางใหม่ ใช้ความพยายามเพิ่มมากขึ้น ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น หรือปรับเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ และยังได้กล่าวว่า วงจรคุณภาพ ที่สมบูรณ์นั้นจะเกิดขึ้นเมื่อนำผลที่ได้จากขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมไปสู่กระบวนการ วางแผนอีกครั้งหนึ่ง และจะเป็นวงจรเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

จากการศึกษาเกี่ยวกับวงจรคุณภาพ สรุปได้ว่า วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานตามแผน ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประเมินผล และขั้นตอนที่ 4 การนำผลการประเมินไปปรับปรุงงาน ลักษณะของวงจร คุณภาพเป็นการดำเนินกิจกรรมแบบต่อเนื่องครบทุกขั้นตอนจะดำเนินการไปเรื่อย ๆ ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดการปรับปรุงงาน และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

7.3 การนำวงจรคุณภาพเดมมิ่งมาใช้ในการบริหารการศึกษา

คุณภาพเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเคลื่อนไหวตัวเองให้สูงขึ้นเสมอ การปรับปรุงหรือพัฒนา โรงเรียนให้มีกระบวนการที่เป็นวงจรเหมือนเกลียวสว่าน แต่ละวงจรประกอบด้วย การวิเคราะห์ จุดที่ต้องการปรับปรุงหรือพัฒนาการจัดทำแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล การดำเนินงานของโรงเรียน และผลจากการประเมินจะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นแนวทางสำหรับ จุดที่ควรปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนต่อไป ซึ่งเป็นการเริ่มต้นวงจรใหม่ที่สูงกว่าเดิม

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2541) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการคุณภาพภายในโรงเรียนนั้น ควรเป็นวงจรคุณภาพทุก ๆ กิจกรรม และทุก ๆ ระดับ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมในฝ่ายปกครอง วัฏจักรของเดมมิ่ง (Deming Circle) หรือวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งย่อมาจาก คำว่า Plan - Do - Check - Act และแปลว่า วางแผน - ปฏิบัติ - ตรวจสอบ - ปรับปรุง ซึ่งจะต้อง ดำเนินการอย่างมีวินัยให้ครบวงจร หมุนเวียนไปไม่หยุดหย่อน จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของวงจร คุณภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานของการบริหาร คุณภาพนั้น มิใช่เพียงแค่ปรับแก้ผลลัพธ์ที่เปี่ยงเบน ออกจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับสู่เกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อให้เกิดการปรับปรุงด้วยการป้องกัน มิให้เกิดผลเสีย ซ้ำซ้อน เรื้อรัง, พร้อมกับการยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นแต่ในลรอบของ PDCA

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กำหนดขั้นตอนการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา โดยใช้ PDCA ในการดำเนินงาน มี 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนปฏิบัติงาน (P) กำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลา กำหนดงบประมาณ กำหนดผู้รับผิดชอบ
2. การดำเนินงานตามแผน (D) ส่งเสริมสนับสนุน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร การกำกับติดตาม ให้การนิเทศ
3. การตรวจสอบประเมินผล (C) วางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ เก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมาย ตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการประเมิน
4. นำผลการประเมินมาปรับปรุง (A) ปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร วางแผนในระยะต่อไป จัดทำข้อมูลสารสนเทศ

กล่าวโดยสรุปคือ การนำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการบริหารการศึกษานั้น ควรใช้วงจร 4 ขั้นตอนของเดมมิ่ง PDCA มาใช้ในการบริหารจัดการทุกระดับ เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้สูงขึ้นอย่างเป็นวงจรโดยไม่มีที่สิ้นสุด

7.4 ประโยชน์ของวงจรคุณภาพกับการบริหารการศึกษา

กรมวิชาการ (2544) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งได้นำวงจรคุณภาพ การศึกษา (PDCA) มาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษา มีประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน ประชาชน หน่วยงาน และสังคม ดังนี้

1. นักเรียนมีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
2. โรงเรียนมีทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนตามมาตรฐานกลางที่กำหนด โดยมีระบบ บริหารคุณภาพ มีการทำงานที่เป็นมาตรฐานจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย มีการแสดงความ รับผิดชอบในการจัดการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3. ชุมชนมีความมั่นใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เข้าร่วมจัดการศึกษา และส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน
4. สถานศึกษาและหน่วยงาน ที่รับผู้จบการศึกษามีความมั่นใจและพึงพอใจในคุณภาพของผู้จบการศึกษา รับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อหรือทำงาน
5. สังคมมั่นใจในการจัดการศึกษาและมีหลักประกันคุณภาพของการจัดการศึกษา และการรายงานผลต่อสาธารณชน

จากข้อความที่กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งเป็นเนื้อหาของสาระของวงจรคุณภาพอาจกล่าวได้ว่า วงจรคุณภาพก็คือ แนวคิดและทางปฏิบัติเกี่ยวกับระบบการบริหารงานที่มุ่งเน้นการปรับปรุงและ พัฒนาคุณภาพในการบริหารงานของโรงเรียน เป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และ สังคมโดยรวมว่าการดำเนินการของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

8. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

8.1 ความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบเอาไว้ทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งมีความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการให้ความเห็นไว้ ดังนี้

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์ (2540 : 21-23) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ หมายถึงลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติหรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ

ไมตรี บุญทศ (2554 : 12) สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า สิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของปรากฏการณ์ที่ศึกษาให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นหรือซับซ้อนก็ได้เช่นกัน โดยมีรายละเอียดของรูปแบบขึ้นกับลักษณะ และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างและพัฒนารูปแบบเป็นสำคัญ

สมชัย จรรยาไพบูลย์ (2555 : 13) ได้สรุปความหมายของรูปแบบว่า หมายถึง แบบอย่างในการดำเนินการใด ๆ ที่แสดงหรืออธิบายให้เห็นถึงโครงสร้างทางความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษาให้สามารถเข้าใจได้ง่ายหรือซับซ้อนก็ได้เช่นกัน โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบของรูปแบบขึ้นอยู่ กับลักษณะของปรากฏการณ์ วัตถุประสงค์ของผู้สร้างและการพัฒนารูปแบบเป็นสำคัญ

ปาริชาติ ชมชื่น (2555: 10) สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า เป็นแบบจำลอง ใช้เป็นตัวแทน เป็นชุดปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นหลักการ แนวคิดที่แสดง ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้เห็นเป็นภาพหรือข้อความอย่างง่ายเกี่ยวกับการลำดับ ขั้นตอนการปฏิบัติเชิงแผนผัง หรือทำเลียนแบบเพื่อสร้างสัญลักษณ์ที่แท้จริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็น รูปธรรมและเป็นระบบ

นักวิชาการต่างประเทศ อาทิ Smith และคณะ (1961: 461-462) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ คือ รูปแบบของจริงที่เป็นแบบอย่างและแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่าง แต่มีขนาดเล็กกลงหรือใหญ่ขึ้นกว่า

Wiler (1986 : 15) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำ (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธีทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

Keeves (1988: 559) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

โดยสรุปรูปแบบ หมายถึง ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สิ่งที่เป็นตัวแทนของโครงสร้างทางความคิด หรือองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะ ใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป โดยมีรายละเอียดของรูปแบบขึ้นกับลักษณะ และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างและพัฒนารูปแบบเป็นสำคัญ

8.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบนั้นต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจจะศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังนี้

จากแนวคิดทฤษฎีแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) Brown and Moberg (1980 : 16-17) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้น และได้นำเสนอองค์ประกอบดังนี้

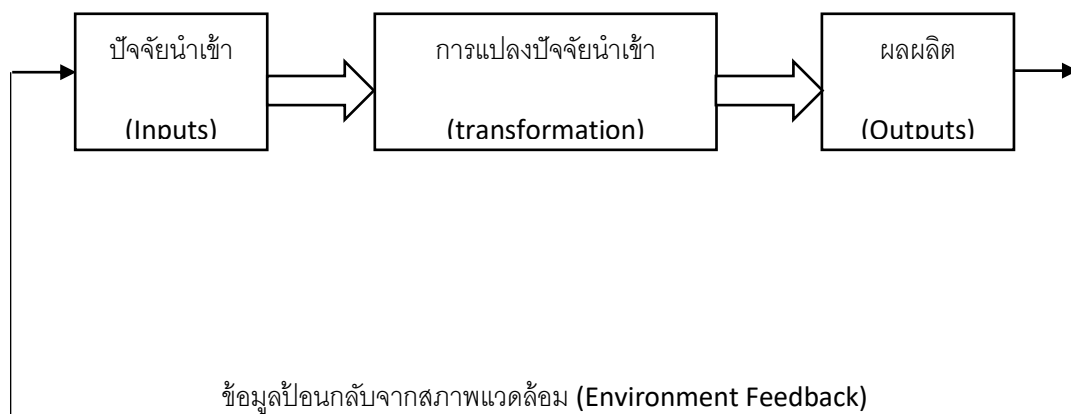
1. สภาพแวดล้อม (Environment)

2. เทคโนโลยี (Technology)
3. โครงสร้าง (Structure)
4. กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

Bardo and Hartman (1982 : 70 – 71) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า การที่จะระบุว่ารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรมีองค์ประกอบอะไรบ้างนั้น ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ นั้น ๆ ตัวอย่างเช่น รูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด (Ivancevich, 1989 : 16) เป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนคือ

1. ปัจจัยนำเข้า
2. กระบวนการ
3. ผลผลิต
4. ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก

ซึ่งแสดงถึงการเริ่มมีลักษณะของความเป็นระบบเปิด ดังภาพที่

ภาพที่ 4 รูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด
(ที่มา : ดัดแปลงจาก Ivancevich, 1989 : 16)

ในส่วนของนักการศึกษาไทยได้นำแนวคิดเชิงระบบมาศึกษารูปแบบการบริหารหลายรูปแบบด้วยกัน ดังนี้ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550: 226-227) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบกล่าวคือ

1) องค์ประกอบพื้นฐาน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย หลักการ การมีส่วนร่วม และการกำหนดแนวทางการนำรูปแบบไปใช้

- 2) องค์ประกอบ โครงสร้าง
- 3) องค์ประกอบกระบวนการดำเนินงาน
- 4) องค์ประกอบด้านการสนับสนุน

พิเชษฐ โพธิ์ภักดี (2553 : 159-160) ได้สรุปไว้ว่ารูปแบบประกอบด้วยส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย

- 1) หลักการของรูปแบบ
- 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

ส่วนที่ 2 โครงสร้างและสาระสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย

1) ฐานะของสถานศึกษาและความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนกลาง

- 2) บทบาท คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้อำนวยการ
- 3) การกระจายอำนาจภารกิจจัดการศึกษา 4 ด้าน
- 4) หน่วยงานกำกับติดตาม ตรวจสอบและส่งเสริมสนับสนุนภารกิจของโรงเรียน
- 5) มาตรฐานและการประกันคุณภาพผู้เรียน

ส่วนที่ 3 การนำสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย

- 1) การนำไปสู่การปฏิบัติ
- 2) เงื่อนไขความสำเร็จ ในส่วนการบริหารขององค์การ

นิวัตร นาคะเวช (2554 : 214) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝันและสรุปไว้ว่า องค์ประกอบ คือ มีส่วนปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และองค์ประกอบเสริม โดยมีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ

- 1) วัตถุประสงค์โรงเรียนในฝัน
- 2) หลักการบริหารจัดการ
- 3) ระบบโครงสร้างการบริหาร
- 4) กลยุทธ์การดำเนินงาน
- 5) ภาพความสำเร็จ

โดยมีองค์ประกอบย่อย 24 องค์ประกอบ องค์ประกอบเสริม 2 องค์ประกอบ คือ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการประเมิน ปรับปรุงและพัฒนา โดยรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝัน มีคุณลักษณะทั้งด้าน ความมีประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และ ด้านความเป็นไปได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนในฝัน และโรงเรียนทั่วไปได้

มีคิลป์ ชินภักดี (2554: 22) ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนสถาบันหรือ องค์การ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) เทคโนโลยี
- 2) โครงสร้าง
- 3) บทบาท
- 4) เป้าหมายหรือความคาดหวัง

ส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ภาวะผู้นำ
- 2) บุคลิกภาพ
- 3) กระบวนการบริหาร
- 4) การตัดสินใจสั่งการ
- 5) ความต้องการ

ส่วนสภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ชุมชน
- 2) แหล่งเรียนรู้
- 3) เศรษฐกิจ
- 4) การมีส่วนร่วม

ทางด้านการบริหารสถานศึกษา สมชัย จรรยาไพบุลย์ (2555: 16) ไมตรี บุญทศ (2554 : 149-153) และปาริชาติ ชมชื่น (2555: 12) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบที่คล้ายกันไว้ว่า ควรมีองค์ประกอบหลัก คือ

- 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
- 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ
- 3) ระบบงาน และกลไกของรูปแบบ
- 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ และ

5) แนวทางประเมินรูปแบบ โดยมีคำอธิบายศัพท์เฉพาะประกอบรูปแบบ พร้อมมีเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระขององค์ประกอบบรรจุไว้อย่างสมบูรณ์เพื่อประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาและนำรูปแบบไปใช้

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบโดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการวิเคราะห์ เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ดังแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางประกอบการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบ	ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550)	พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553)	นิวัตร นาคะเวช(2554)	ไมตรี บุญเทศ (2554)	ปรีชาดี ชมชื่น (2555)	มีศิลป์ ชินภักดี (2555)	สมชัย จรรยาไพบุลย์ (2555)	Brown and Oberg (1980)
1. วัตถุประสงค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. หลักการ	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
3.ระบบงานและกลไก	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-
4. วิธีดำเนินงาน	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	-
5. แนวการประเมิน	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓
6. คำอธิบายประกอบ	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-
7. เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓

สรุปแนวคิดที่สอดคล้องกันขององค์ประกอบของรูปแบบที่นักการศึกษาได้แบ่งองค์ประกอบไว้โดยเลือกองค์ประกอบที่ส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันได้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนสำหรับการสร้างรูปแบบการวิจัยในครั้งนี้มี 4 องค์ประกอบที่สอดคล้องกันได้แก่

- 1) วัตถุประสงค์
- 2) เงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้
- 3) กลไกการดำเนินงานของรูปแบบ
- 4) คำอธิบายประกอบและสรุปสาระสำคัญของรูปแบบ

8.3 การพัฒนารูปแบบ

นักศึกษาคำเนินการสร้างรูปแบบและจำแนกเป็น 3 ขั้นตอน เช่น รมย์ พะโยม (2552 : 117) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกขั้นตอนดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากแนวคิดหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วจัดทำเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า สอบถาม

ผู้บริหารสถานศึกษา

2. การสร้างรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้ข้อมูลจากการสังเคราะห์ขั้นตอนที่ 1 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาโดยสนทนากลุ่ม

3. การประเมินรูปแบบการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา สถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 15 คน พิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

บรรจง เจริญสุข (2552 : 92 – 93) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบนได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบออกเป็น 3 ระยะ เช่นกัน คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษาเอกสารและงาน กับทฤษฎี หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาและหลักธรรมาภิบาล สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลโดย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 24 คน ด้วยเทคนิคเดลฟายจำนวน 3 รอบ

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถาม

นอกจากนี้ในการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนในฝัน นิวัตร นาคะเวช (2554 : 144) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินการที่สอดคล้องกัน คือ

1. การศึกษาและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝัน ประกอบด้วยศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนในฝัน กรณีตัวอย่าง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารการศึกษาหรือสถานศึกษา

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝัน สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา สถานศึกษา และการนิเทศโรงเรียนในฝัน

3. การตรวจสอบคุณลักษณะรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนในฝันโดยสอบถาม สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาที่ศึกษาเรื่องรูปแบบและได้ดำเนินการเป็น 4 ระยะ เช่น สมยงค์ แก้วสุพรรณ (2552 : 138-145) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี ประสิทธิภาพเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

1. วิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ

2. สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกัน คุณภาพการศึกษา โดยให้การสนทนากลุ่มและจัดเวทีวิพากษ์

3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพ การศึกษา

4. ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลเพื่อ การประกัน คุณภาพการศึกษา

ในด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สมชัย จรรยาไพบูลย์ (2555 น. 80 – 102) ได้สร้าง รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการศึกษาสภาพการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และกรณีศึกษาสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบ การประกันคุณภาพภายใน

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระยะที่ 4 นำเสนอผลการใช้รูปแบบ

ทางด้านไมตรี บุญทศ (2554 : 66) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการ ประกันคุณภาพ ภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนโดยดำเนินการพัฒนารูปแบบและนำเสนอ 6 ขั้นตอนโดยเพิ่มขั้นการ เตรียมการก่อนวิจัย และขั้นประเมินและปรับปรุงการบริหาร ดังนี้

1. การเตรียมก่อนการวิจัย โดยการเลือกพื้นที่การวิจัย การเตรียมทีมวิจัยเครื่องมือวิจัย

2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาโรงเรียนพื้นที่ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องสภาพปัจจุบัน ปัญหาโรงเรียนพื้นที่การวิจัย ศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ 3 โรงเรียน

3. ร่างรูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน

4. ตรวจสอบและแก้ไขร่างรูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ ส่งผลต่อคุณภาพ โรงเรียน

5. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพ โรงเรียน

6. ประเมินและปรับปรุงการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อ คุณภาพโรงเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบโดยใช้ตารางประกอบการวิเคราะห์เพื่อ เป็นกรอบในการ กำหนดขั้นตอนการสร้างรูปแบบสำหรับการวิจัย ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางประกอบการวิเคราะห์ความสอดคล้องของขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ	สมชัย จรรยาไปบุรย์ (2555)	ไมตรี บุญทศ (2554)	นิวัตร นาคะเวช (2544)	รมย์ พะโยม (2552)	บรรจง เจริญสุข (2552)	สมยงค์ แก้วสุพรรณ (2552)	Keevees (1988)
๑. การสร้างรูปแบบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
- ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐาน (รวมถึงองค์ประกอบและสภาพจริง โดยอาจจัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ) ระบุปัญหาและความต้องการจำเป็น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
- สร้างรูปแบบเบื้องต้น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๒. การตรวจสอบ / ทดลองใช้ (ความเหมาะสมความตรงของรูปแบบ และการยอมรับ)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
- วิเคราะห์ความเห็นจากการตรวจสอบ (ซึ่งอาจจัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ) และเปรียบเทียบรูปแบบกับองค์ประกอบและภารกิจจริงหรือทดสอบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๓. ทบทวนและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 4 สรุปแนวคิดที่สอดคล้องและกำหนดขั้นตอนการสร้างรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้ 1) การสร้างรูปแบบ 2) การตรวจสอบ/ทดลองใช้ (ความเหมาะสม ความตรงของรูปแบบ และการยอมรับ) และ 3) ทบทวนปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนตากพิทยาคมครั้งนี้ผู้วิจัย มีการดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ คือ

1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความสำเร็จโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) สร้างรูปแบบที่สัมพันธ์กันจากกรอบแนวคิด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสร้างจากการสังเคราะห์แนวคิดการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียน และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบเบื้องต้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม

3) การตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ

4) ทบทวนและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้สมบูรณ์ จากนั้นนำไปทดลองใช้

8.4 การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณภาพ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง (อุทุมพร จามรมาน, 2541 : 23) คือ

1) การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ความเกี่ยวข้องและเหตุผลระหว่างตัวแปร

2) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว การประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามเวลา (Across Time) กลุ่มตัวอย่าง (Samples) หรือสถานที่ได้ (Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากร ก็ได้โดยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ

2.1) การสร้างรูปแบบใหม่ หรือ

2.2) การปรับปรุง หรือพัฒนารูปแบบเดิม

สุมนา พุ่มประพาฬ (2550 : 62) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตรวจสอบรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นต่อรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุก ๆ ด้าน

สมาน อัสวภูมิ (2551: 9) ได้เสนอแนวทางในการตรวจสอบรูปแบบ ที่เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย และพัฒนารูปแบบไว้ อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง จาก 3 วิธีดังนี้ คือ

1. การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้นต่อผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมกับแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ตลอดจน ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่าง ๆ

2. การตรวจสอบโดยการประชุมสัมมนา โดยผู้วิจัยจัดประชุมสัมมนากับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เสร็จแล้วให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาวิพากษ์ ประเมินรูปแบบทั้งในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และให้ข้อเสนอแนะต่อไป

3. การตรวจสอบโดยการทดลอง โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในสภาพจริง หรือ เหตุการณ์จำลอง ตามแบบแผนที่ออกแบบไว้ เพื่อสังเกต รวบรวมข้อมูล และความเห็นต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบต่อไป

หลังจากได้ข้อมูลจากการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยควรได้ ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบเพิ่มเติม พร้อมกับสรุปข้อมูล ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่เห็นว่า สำคัญต่อรูปแบบและการนำรูปแบบไปใช้ต่อไป

รมย์ พะโยม (2552 : 117) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบ การบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน ใช้วิธีการประเมินการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา สถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 15 คนพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

บรรจง เจริญสุข (2552 : 92-93) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตจังหวัดภาคใต้ตอนบน ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบโดยประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถาม

นิวัตร นาคะเวช (2554 : 144) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินการที่สอดคล้องกัน คือ การตรวจสอบคุณลักษณะรูปแบบ การบริหารจัดการโรงเรียนในฝันโดยสอบถาม สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู

โดยสรุป พบว่าการตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธีในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนตากพิทยาคม โดยการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เสร็จแล้วให้สนทนากลุ่ม วิชาภักษ์ ประเมินรูปแบบทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการประเมินเพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมและควรเผยแพร่ต่อการนำไปใช้จริงในสถานศึกษาต่อไป

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในปี 2551 มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงหลายเรื่องดังนี้

ชวลิต จันท์ศรี (2550) วิจัยเรื่อง สาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความจำเป็นของสาระการเรียนรู้ต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 353 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สาระการ

เรียนรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 สาระ คือ เงื่อนไขคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านความขยัน ด้านความแบ่งปัน และด้านความอดทน

กัญญา มานะกุล (2550) การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านจอมจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลสันทราย อำเภอมะจันท์ จังหวัดเชียงราย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) 3 ตัว คือ คนอายุ 15 - 60 ปี อ่านออกเขียนภาษาไทยได้ เด็กอายุ 6 - 15 ปี ได้กินอาหาร อย่างถูกต้องครบถ้วนและครอบครัวมีความอบอุ่น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของคนในชุมชนบ้านจอมจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลสันทราย อำเภอมะจันท์ จังหวัดเชียงราย ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นกรณีศึกษา โดยสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นคนใน ชุมชนข้างต้น จำนวน 20 คน ที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะของตัวชี้วัดที่จะศึกษา จากนั้นจึงทำการทดสอบความรู้ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับตัวชี้วัดทั้ง 3 ตัว และแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง วนระยะ 1 เดือนแล้วจึงทำ การทดสอบใหม่ด้วยแบบทดสอบเดิม เพื่อศึกษาว่า เวลาที่ผ่านไป 1 เดือน มีการเปลี่ยนแปลงความรู้เกี่ยวกับตัวชี้วัดและแนวคิดเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงบ้างหรือไม่ พบว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ผู้วิจัยจึงดำเนินการทดลองโครงการ พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตารางในแผนการสอนที่กำหนดไว้ โดยแบ่งออกเป็นการจัดกิจกรรมการสอน การอ่านออกและเขียนภาษาไทยได้ 40 กิจกรรมการกินอาหารถูกต้องครบถ้วน 60 ชั่วโมง และกิจกรรมครอบครัวมีความอบอุ่น 40 ชั่วโมง รวม 140 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลในแต่ละกิจกรรม ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผลการวิจัย พบว่า หลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการ 1) มีคะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบ ด้านการอ่านออกเขียนภาษาไทยได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 81.0 2) มีคะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบ ด้านการกินอาหารถูกต้องครบถ้วน เพิ่มขึ้นร้อยละ 77.9 และ 3) มีคะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบ ด้านครอบครัวมีความอบอุ่น เพิ่มขึ้นร้อยละ 79.4 นอกจากนี้ จากการสังเกตและสัมภาษณ์หลังเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจที่ถูกต้องและตระหนักถึงความสำคัญของการกินอาหารให้ถูกต้องครบถ้วน การสร้างครอบครัวให้มีความอบอุ่น ตลอดจนการนำเอาหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านจอมจันทร์ได้ ส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกสาระการเรียนรู้ 2) สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับช่วงชั้นที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระการเรียนรู้ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 สาระการเรียนรู้ คือ การทำความสะอาดร่างกายและการใช้สิ่งของที่มีอย่างประหยัดและคุ้มค่า ส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกสาระการเรียนรู้ 3) สาระการเรียนรู้เฉพาะช่วงชั้นที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับช่วงชั้นที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระการเรียนรู้ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 สาระการเรียนรู้คือ ชีวิตมี

คุณค่า ภูมิปัญญาของชุมชน ส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ระดับมากทุกสาระการเรียนรู้ 5) สาระการเรียนรู้ เฉพาะ ช่วงชั้นที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับช่วงชั้นที่ 3 โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระการเรียนรู้ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 สาระ การเรียนรู้ คือ บ้านคือ วิจารณ์ของเรา ชีวิตสดใสในชุมชนน่าอยู่ และการปลูกพืชผักสวนครัวในกระถางส่วนสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อยู่ใน ระดับมากทุกสาระการเรียนรู้ 6) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วงชั้นที่ 1 คือ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยี สารสนเทศ ช่วงชั้นที่ 2 คือ ภาษาอังกฤษกับ เศรษฐกิจพอเพียง และการปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้ ช่วงชั้นที่ 3 คือ การรู้จักสามัคคี และการอยู่ดีกินดี และช่วงชั้นที่ 4 คือ จิตสำนึกสาธารณะ

กานต์สุดา ประภาศวุฒิสาร (2551) ได้ศึกษาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอน แนวคิดหลักเศรษฐกิจ พอเพียงสำหรับเด็กปฐมวัย : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวุฒิสารศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่าเด็กปฐมวัยมีการ พัฒนาการเรื่องแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น ในด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมี ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ด้านเงื่อนไขความรู้ และ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม นอกจากนี้ผู้เรียนยังเกิดพัฒนาการ ครอบคลุมวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ด้านคือ ด้าน สติปัญญา ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะ ซึ่งครูผู้สอนควรที่จะนำ แนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไป จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ครบทุกชั้น

กานต์ชนิด ต๊ะนัย (2551) ได้ศึกษาเรื่องการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติในโรงเรียน บ้านเทอดไทย อำเภอมะป๋าลหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า การน้อมนำ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ การปฏิบัติในโรงเรียนบ้านเทอดไทย นั้นในด้านการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และแก้ไขปรับปรุง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้บริหารสถาน คณะครูควรมีการปลูกฝังค่านี้นี้ แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงให้ เกิดกับนักเรียนให้มาก คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษาควรได้รับการอบรมสัมมนา หรือศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งให้ครูได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

สัญญา จารุจินดา (2556) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าแนวทางการบริหาร จัดการในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประถมศึกษา ทั้ง 4 ด้านคือด้านบริหารงานวิชาการ ด้าน บริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ส่วนแนวทาง การพัฒนาครูนั้นในด้านบริหารวิชาการควรมีการจัดประชุมทางวิชาการทุกเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง ด้านบริหารงบประมาณควรส่งเสริมให้ครูมีการวางแผนการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบริหารงานบุคคลควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูให้นักเรียนเพื่อให้ครูมีนักเรียน ความรู้ความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ส่วนด้านบริหาร ทั่วไป ควร ส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะให้ภาคส่วนนั้นมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา

สรสิทธิ์ พรธณวงศ์ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนว

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนนาหว้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แยกเป็นกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ โดยใช้ กลุ่มประชากรทั้งผู้บริหารและครู โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม จำนวน 31 คน และกลุ่มตัวอย่าง เชิงปริมาณ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 71 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนนาหว้าพิทยาคม โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 4 กลุ่มงาน คือ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคลากร และกลุ่มบริหารงานบริหารทั่วไป มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม ในภารกิจ 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณงานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป พบว่า ผู้บริหารใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม และนำกระบวนการ PDCA ของ Deming และ หลัก 4 ร (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา และร่วมตรวจสอบ) 3 T (Teaming, Thinking, Training) โดยมีการวางแผนงาน การปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ/แก้ไข ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) กล่าวคือ ด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน ดำเนินการโดยบูรณาการความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น โดยเน้นการปฏิบัติในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และการงานอาชีพและเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดหาแหล่งการเรียนรู้ และสถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณอย่างประหยัด คุ่มค่า พอประมาณ และโปร่งใส โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมวางแผนและจัดสรร มีการนิเทศ และรายงานการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ผู้บริหารมีการพัฒนาทีมงาน พัฒนาบุคลากร โดยสร้างความตระหนัก และส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองด้านคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นให้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและมีการมอบหมายงานโดยบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจรวมทั้งสถานศึกษายังเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน และคณะกรรมการ รวมทั้งประชาสัมพันธ์

ปรีชา ศรีลับขวา (2551) ได้ศึกษาสภาพการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอดงบัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการศึกษา พบว่าสภาพการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหาร จัดการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอดงบัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 นั้นมีการนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมาก โดยเฉพาะการจัด บรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา และควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา

สุริพร วงศ์สวัสดิ์สุข (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเพื่อศึกษาการพัฒนาหลักสูตรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนราชวินิตมัธยมทั้ง 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาหลักสูตรและการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ขั้นตอนการจัดกรอบและการศึกษาความรู้ 3) ขั้นตอนการ

สร้างหลักการกระบวนการเรียนรู้ 4) ขั้นตอนการจัดทำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ 5) ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ 6) ขั้นตอนการประเมินผล หลักสูตรทดลอง รวมทั้ง เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนราชวินิตมัธยม กลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถามเป็นครูของ โรงเรียนราชวินิตมัธยม ปีการศึกษา 2550 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนราชวินิตมัธยมทั้ง 6 ขั้นตอน พบว่า ครูมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหา หลักสูตรและการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นตอนการจัดการอบรมและการศึกษาความรู้ และขั้นตอนการสร้างหลักการกระบวนการเรียนรู้ ครูมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการจัดทำตัวอย่าง หน่วยการเรียนรู้ ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ และขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตรทดลอง ครูผู้สอนทุกคนในแต่ละกลุ่มสาระได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรทุกกลุ่มสาระได้ ร้อยละ 100 แต่การนำไปใช้จริง และความสม่ำเสมอในการนำไปบูรณาการสอนแต่ละครั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้สอนโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85 และคาดว่าเกิดผลกับผู้เรียนคิดเป็นร้อยละ 50 ยังอยู่ในระดับต้น เป็นระดับที่ผู้เรียนรับรู้ แล้วจึงมีการปฏิบัติตาม ซึ่งครูผู้สอนที่เป็นตัวแทนจากทุกกลุ่มสาระได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหาร โรงเรียนราชวินิตมัธยม ต้องสร้างความสำคัญให้ผู้สอนตระหนักถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งการบริหารหลักสูตรโรงเรียนราชวินิตมัธยมควรจัด การส่งเสริมและกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอให้ครูผู้สอนทุกคนมุ่งมั่นให้เด็กมีพฤติกรรมในระดับที่สอง คือ ระดับตอกย้ำและทำให้เด็กทำอย่างต่อเนื่อง จนสามารถบรรลุสู่ระดับที่สามให้ได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด คือเด็กเห็นคุณค่าเกิดความสำนึกได้เองและสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องบอก

ในปีต่อมามีงานวิจัยของ เพ็ญญา อีรทองดี (2552) เรื่อง การนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการนัยสำคัญทางสถิติของสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง และประเภทของสถานศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้านผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต 2 โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า ในด้านการบริหารงานทั่วไปยังขาดแคลนงบประมาณและขาดวิธีการในการประเมินโครงการ ด้านวิชาการพบปัญหาในการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล ส่วนด้านบุคลากรนั้นยังขาดแคลนความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสถานศึกษายังไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

มงคล อินทรโชติ (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระดับความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนโดย

ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 ในภาพรวม พบว่าการบริหารโรงเรียน โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในการบริหารงาน 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การ บริหารทั่วไป มีความสำเร็จอยู่ในระดับมากทุกด้าน และ เมื่อเปรียบเทียบระดับความสำเร็จในการบริหารจะมี ความคิดเห็นแตกต่างกันผู้บริหารควรให้ ความสำคัญกับการให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาการบริหารโรงเรียนโดย ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ ศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมุ่งเน้นการอยู่อย่างมีความสุขภายใต้ขีดความสามารถของ บุคคลมี ความเข้มแข็ง สมานฉันท์ มีพลังความเข้มแข็ง มีพลังความสามัคคี มีพลังโลกาภิวัตน์ ซึ่งหลักในการ พัฒนานั้นจุดเน้นที่สำคัญคือ พัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ ความรอบคอบ ความรู้เท่าทัน ทั้งนี้การนำ หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้น ผู้นำไปประยุกต์ใช้ต้องมี ความรู้ มีความเป็นธรรมแก่ ทุกฝ่าย มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ มีความรับผิดชอบ มีความ ประหยัด ซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีความโลภ ส่วนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการ จัดการศึกษา นั้นมีวัตถุประสงค์ โดยมุ่งส่งเสริมให้ ผู้เรียนรู้จักพึ่งตนเอง ขยัน อดทน สามัคคี มีการทำงานเป็นหมู่คณะ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ใน การนำไปใช้นั้น ต้องมีปัจจัยที่สำคัญที่ สนับสนุนเกื้อกูลกันคือ ความพร้อมด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้าน ชุมชน ท้องถิ่นและผู้ปกครอง การยอมรับ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของตัวนักเรียนเอง

รุ่งทิภา สันติผลธรรม (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการ บริหาร สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาเอกชน อำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัด นครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงของ สถานศึกษาเอกชน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการ บริหารงานวิชาการ การบริหารงาน งบประมาณการบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป มีปัญหาอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) แนวทางการ บริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของสถานศึกษาเอกชนอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาได้ 4 ด้าน คือ 1) แนวทางการบริหารงาน วิชาการ ได้แก่ การสร้างความ ตระหนัก ให้แก่ครู เชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้แก่ครู จัดการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเนื้อหา เศรษฐกิจพอเพียง จัดประกวดสื่อการเรียนการสอน นิเทศ ติดตามและประเมินผลการ จัดการเรียน การสอน 2) แนวทางการบริหารงานงบประมาณคือ จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อ ดำเนินการจัดสรรงบประมาณ

ผลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ ด้านบริหาร งบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ส่วนการพัฒนา สถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน นั้น ต้องอาศัยการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารที่ประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของบุคลากรใน สถานศึกษา ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องให้ ความตระหนักรู้และเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างถ่องแท้ และนำไปปฏิบัติให้เกิดผล อย่างเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมุ่งเน้นการอยู่อย่างมีความสุขภายใต้ขีดความสามารถของบุคคลมีความเข้มแข็ง สมานฉันท์ มีพลังความเข้มแข็ง มีพลังความสามัคคี มีพลังโลกาภิวัตน์ ซึ่งหลักในการพัฒนานั้นจุดเน้นที่สำคัญคือ พัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ ความรอบคอบ ความรู้เท่าทัน ทั้งนี้การนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้น ผู้นำไปประยุกต์ใช้ต้องมีความรู้ มีความเป็นธรรมแก่ ทุกฝ่าย มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ มีความรับผิดชอบ มีความประหยัด ซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีความโลภ

ส่วนการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษานั้นมีวัตถุประสงค์โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักพึ่งตนเอง ขยัน อดทน สามัคคี มีการทำงานเป็นหมู่คณะ และดำรงชีวิต ได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ในการนำไปใช้นั้นต้องมีปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนเกื้อกูลกันคือ ความพร้อม ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านชุมชน ท้องถิ่นและผู้ปกครอง การยอมรับ และการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของ ตัวนักเรียนเอง

9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย จึงยังไม่พบงานวิจัยในต่างประเทศผู้วิจัยจึงศึกษางานวิจัยที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้เป็นหลัก

Thompson (1998: 219-231) ได้ศึกษาและสรุปผลการประเมินสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาว่า การประเมินผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการได้ยาก เนื่องจากแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างตามสภาพแวดล้อม บริบทของชุมชน สังคม จากผลการศึกษาเขา เสนอว่า การประเมินสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มากกว่า ใช้การรายงาน ผลการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา หรือ การรายงานเหตุการณ์ กิจกรรมโครงการการประเมินควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (multiple sources) และควรมีการแจ้งผลการประเมินให้ผู้บริหารทราบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพ

Russell (1967: 125-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความสามารถที่จำเป็นสำหรับครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อศึกษาขั้นพื้นฐานและประสบการณ์ของครูใหญ่พบว่า ความสามารถของครูใหญ่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของงานนั้น ๆ ซึ่งงานแต่ละอย่างต้องการความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน ความสามารถของครูใหญ่ที่จำเป็นได้แก่ ความเข้าใจ ความสามารถในการจัดเตรียม และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและปัญหาต่าง ๆ

Agthe (1980: 3067-3077-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทหน้าที่ครูใหญ่และครู ในงานวิชาการพบว่า ครูใหญ่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป ครูใหญ่และครูยอมรับว่าการปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำร่วมกันและครูใหญ่จะต้องเปลี่ยนจากการสั่งการมาเป็นผู้ประสานงาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ สามารถหลอมรวมและเป็นข้อสนับสนุนให้ผู้วิจัยศึกษาการพัฒนาแบบบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง โรงเรียนตากพิทยาคม ซึ่งนำหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้วัดระดับคุณภาพการบริหาร
สถานศึกษา ต่อไป